

Publicitātes foto

Oksfordas Universitātes izglītības psiholoģijas profesore Ketija Silva: „Mācību programmu ieviešanā ir jāņem vērā katras valsts vēsturiskās tradīcijas un vērtības.”

Lasiet 9. lpp. ►

FOTO: no Rīgas Imantas vidussk. arhīva

„Stils un metodes var mainīties, bet dzirdīgas ausis un sirdis sasniegs vārdi, kurus saka personība.”

Lasiet 12. lpp. ►

Varam būt atšķirīgi, bet visi kopā mīlēt un godāt Latviju

FOTO: Andris Bērziņš

Īpašs stāsts ir par 1918. gada 17. un 18. novembri, kad veidojās Tautas padome. Viļa Rūdzinieka vēsturiskajā fotogrāfijā var atpazīt 38 dažādo partiju pārstāvjus, kas piedalījās Latvijas Republikas pasludināšanā. Ekspozīcijā vēsturnieki atklāj valsts dibināšanā iesaistīto cilvēku dzīves stāstus no dzimšanas līdz nāves brīdim.

IK ILZE BRINKMANE

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja (LNVN) telpās Brīvības bulvārī 32, kas, iespējams, daudziem asociējas ar kādreizējām Latvijas Universitātes Vēstures un

filozofijas fakultātes telpām, no 4. maija līdz 2021. gada maijam apskatāma valsts simtgadei veltīta izstāde „Latvijas gadsimts”.

„Latvijas vēstures ceļš nav taisna līnija, bet samezglota, ar dinamiku – kritumiem un kāpumiem. Izstādes dizaina kon-

ceptija ir līdzīga – ceļš, kas pilns pagriezieniem un izved cauri desmit laika posmiem, koncentrētā veidā izstādot mūsu vēsturi. Mērķis – mēģināt izprast notikumus, kas veidojuši katru no mums, kā arī izdarīt secinājumus, ko katrs var darīt turpmāk, jo

ikviens no mums ir atbildīgs par savu lēmumu – būt malā stāvētājs vai atrast veidu, kā iesaistīties un darīt Latvijas labā. Vēstures ekspozīcijas ir domātas, lai mudinātu uz konkrētu rīcību,” plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem stāsta dizaina koncepcijas autore, dizai-

na biroja „H2E” vadošā dizainere **Inguna Elere**. Viņa piebilst, ka, redzot, cik profesionāli, kaislīgi cilvēki strādā muzejos, par paveikto vienaldzīgi nevarēs palikt arī izstādes apmeklētāji.

Turpinājums 4. lpp. ►

REDAKCIJAS SLEJA

Daiga Kļanska,
laikraksta
„Izglītība un Kultūra”
galvenā redaktore

FOTO: no personiskā arhīva

Maijs atnācis ar dzidri zilām debesīm un spilgtu sauli. Latvijā sācies ziedonis – košo zaļumu rotā daudzkrāsaini plaukstoši ziedi, gaiss pilns ar reibinošām smaržām un putnu treļļiem.

Tikko esam nosvinējuši Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas gadadienu. Katrs to darījām citādi. Vēlos dalīties ar savām pārdomām par šīs vēsturiski nozīmīgās dienas atcerei veltītajiem pasākumiem. Mani ļoti priecēja Latvijas vēsturnieku un viņu domubiedru veidotā izstāde „Latvijas gadsimts” Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā. Ekspozīcijas iekārtojums bijušajā Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes auditoriju labirintā filozofiski sasauca ar Latvijas valsts veidošanās un pastāvēšanas vēsturiskajiem likločiem. Skaidrs, ka izstādes bagātīgo ekspozīciju nav iespējams izziņāt vienā reizē un tā būs jāiet skatīties vēl un vēl. Svētku noskaņa lika domāt par Kārļa Ulmaņa fenomenu un viņa atstāto mantojumu. Iespējams, ja pirmskara Latvijas Republikas laikā (1918–1940) cilvēki nebūtu ar tik lielu degsmi lepojušies par Latvijas kultūras un ekonomikas sasniegumiem, varbūt mēs nemaz nebūtu piedzīvojuši Latvijas neatkarības atgūšanu 1990. gadā. Sava Republika mūsu senčiem bija liels un pazaudēts dārgums, ko viņu pēcteči alka atgūt. Taču jāatzīst viens, ka neko nav iespējams atjaunot tā, kā reiz bijis, jo ir citi laiki, citi cilvēki un citi apstākļi. Un tomēr ir vērtības, ko noteikti vajadzētu saglabāt un attīstīt, nevis paslaucīt zem paklāja.

Sociālajos tīklos daudzi cilvēki 4. maijā diskutēja par Kultūras ministrijas iniciēto priekšlikumu šajos svētkos pulcēties pie balti klātiem galdiem, lai svinētu Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienu. Diemžēl šis aicinājums daudzviet pārvērties par baltā galdauta svētkiem, aizkodējot vēsturē tik nozīmīgā notikuma būtību. Jaunā paaudze, kas dzimusi pēc 1990. gada 4. maija, tiek maldināta ar baltā galdauta svētkiem, ja vien viņiem līdzās nav kāds šī vēsturiskā notikuma aculiecinieks, kas izskaidro vēstures faktu. Latvieši lielos godos, kāds neapšaubāmi ir arī 4. maijs, allaž pulcējas svētku pusdienās un uz galda klāj baltu galdautu, ko dzimtas ar stiprām saknēm kā lielu dārgumu nodot no paaudzes paaudzē kopā ar stāstu par vecmāmiņu, vecvecmāmiņu talantiem.

Šajā reizē ir vērts pieminēt arī latviešu valodu, kas līdzīgi jūras smiltij izbirst mums caur pirkstiem. Pie varas esošie kaismīgi stāsta, ka vienus likumus maina, lai stiprinātu latviešu valodu, bet citi – apzināti un mērķtiecīgi dara visu, lai latviešu valoda ietu mazumā. Piedodiet, bet slavēt bērnu, kurš Krišjaņa Barona ielu uzraksta šādi: KRISCHANA BARUAN IALA, ir noziegums pret bērnu. Jau patlaban valsts pārvaldē lieto tādu latviešu valodu, kuru nesaprot paši, tad kas ir sagaidāms nākotnē? Ak, jā, kam gan mums latviešu valoda, ja saturā mērķtiecīgi tiek iestrādāti četri burti CLIL jeb mācību satura un svešvalodas integrēta apguve.

Ja reiz paši neapjēdzam, ko patlaban cenšamies darīt ar savu izglītības sistēmu, tad varbūt vērts ieklausīties tajos „laimes lāčos”, kurus nepārtraukti vedam uz Latviju, lai viņi, tā teikt, mūs izved no „sūnu ciema” filozofijas.

Oksfordas Universitātes vadošā pētniece un izglītības psiholoģijas profesore Ketija Silva konferencē Liepājā uzsvera, ka mācību programmu ieviešanā ir jāņem vērā katras valsts vēsturiskās tradīcijas un vērtības. Ieklausīšanās vērti un rīcībā īstenojami vārdi.

Sirsniņu un mīlestības cauraustu Mātes dienu gan skolā, gan ģimenē!

Arhitektam Uldim Pīlēnam piešķirts Goda doktora tituls

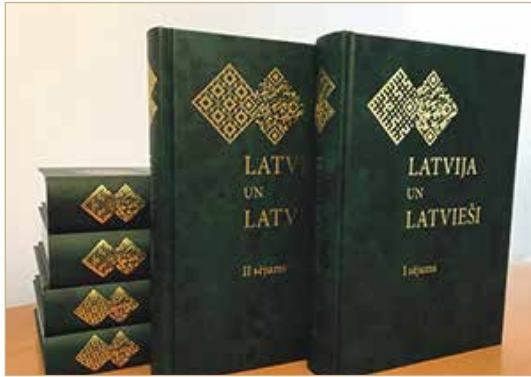

Publicitātes attēls

Novērtējot ieguldījumu uzņēmējdarbībā un jaunatnes iedvesmošanā, arhitektam, uzņēmējam, „UPB holdinga” dibinātājam un Integrālās izglītības institūta līdzdibinātājam Uldim Pīlēnam piešķirts Biznesa augstskolas „Turība” Goda doktora tituls.

„Uzņēmējdarbība ir kā māksla – ārkārtīgi radoša nodarbe. Sakarsme ar realitāti, tās transformēšana caur savu līdzdalību, radot ko jaunu, nebijušu, prasa nestandarta domāšanu. Atrast uzņēmējdarbības lauku, kurā neviens nav vēl bijis, iespējams tikai savienojot kritisko domāšanu ar vērīgumu. Katram jaunajam uzņēmējam būs savs ceļš, kas nelīdzināsies neviena cita ceļam, bet, lai izdotos, sevi jāiegulda par visiem 100%,” stāsta U. Pīlēns.

Izdevums „Latvija un latvieši” sāk ceļu pie lasītājiem

Publicitātes attēls

Latvijas Zinātņu akadēmija no tipogrāfijas saņēmusi valsts pētījumu programmā „Letonika” sagatavoto akadēmisko rakstu krājumu divos sējumos „Latvija un latvieši”, kas vienlaikus izdots latviešu un angļu valodā. Tas ir būtiski pārstrādāts, mainīts un papildināts izdevums līdzīgam krājumam, kas iznāca 2013. gadā tikai latviešu valodā.

Jaunā krājuma svinīgā atvēršana notika 9. maijā Rīgas pili, klātesot ne vien krājuma autoriem, bet arī Valsts prezidentam Raimondam Vējonim un Latvijā akreditēto vēstniecību pārstāvjiem.

Akadēmisko rakstu krājuma „Latvija un latvieši” prezentācija plašakai publikai norisināsies 23. maijā Latvijas Zinātņu akadēmijā.

Aicina uz 1. fizikas festivālu bērniem un jauniešiem

Publicitātes foto

Sestdien, 12. maijā, Pārdaugavā (Arhitektūras un mediju centrā H20 6, Durbes ielā 4) notiks Latvijā pirmais bērnu un jauniešu fizikas festivāls. Lai atraktīvā veidā demonstrētu fizikas zināšanu sniegtās iespējas, rosinātu apgūt šo mācību priekšmetu skolā un iedrošinātu savu nākotni saistīt ar eksaktajām zinātnēm, tajā visiem interesentiem plkst. 11.00–17.00 (bez maksas) būs pieejama plaša izglītojoši izklaidējoša programma.

Festivāla laikā notiks „Latvenergo” koncerta 8. un 9. klašu skolēnu fizikas erudīcijas konkursa „FIZMIX eksperiments” fināls, kurā par balvām cīnīsies 360 skolēni no visas Latvijas.

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 27. APRĪLA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA”

PIEREDZE

- ◆ BĒRNU PĒTNIECISKĀS DARBĪBAS ORGANIZĒŠANA PASTAIGĀ
- ◆ PĒTĪJUMS
DABA – MŪSU PRIEKA UN VESELĪBAS AVOTS. PĒTĪJUMS
5–6 GADUS VECIEM BĒRNIEM
- ◆ AKTUĀLI
- ◆ IZSLUDINĀTAS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS VADLĪNIJAS
UN PROGRAMMU PARAUGI

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 3. MAIJA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „VECĀKIEM”

- ◆ PAMATI KARJERAI TIEK LIKTI JAU BĒRNĪBĀ
- ◆ MĪLESTĪBA – VIENĪGAIS AUDZINĀŠANAS INSTRUMENTS
- ◆ BĒRNU NAKTS MURGI

IZGLĪTĪBA KULTŪRA

Laikraksts „Skolotāju Avīze”
iznāk kopš 1948. gada 1. janvāra,
kopš 1990. gada 1. janvāra –
ar nosaukumu „Izglītība”,
kopš 1994. gada 6. janvāra – ar
nosaukumu „Izglītība un Kultūra”.

Nedēļas laikraksts
„Izglītība un Kultūra”
Izdevējs:
SIA „AB konsultants”
Vienotais reģistrācijas
numurs: 40103361805
Latvijas Republikas UR
masu informācijas līdzekļa
reģ. apl. Nr. 000701313

Redakcijas adrese:
Dzirnavu iela 21 Rīgā, LV-1010
Tālr.: 67096393,
e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv
www.izglitiba-kultura.lv
Galvenā redaktore:
Daiga Kļanska
Tālr.: 29 808301

e-pasts: daiga.klanska@izglitiba-kultura.lv
Reklāma un mārketinga:
e-pasts: reklama@izglitiba-kultura.lv
Tālr.: 25628748, 67096393
Literārā redaktore: Zigrīda Purvīce
e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv
Datorgrāfiķe: Linda Prātniece
e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv

Iespiests tipogrāfijā „Mūkusalā”.
Tirāža: 2000.
Abonēšanas indekss: 1092

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā
atsauce uz „Izglītību un Kultūru” obligāta.
Publikācijas paustais viedoklis ne vienmēr
atspoguļo redakcijas viedokli.

Pašvaldības iebilst pret IZM piedāvātajiem skolēnu skaita kritērijiem vidusskolā

IK DAIGA KĻANSKA

Īsi pirms 2017./ 2018. mācību gada beigām Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) ir informējusi Saeimas deputātus un pašvaldības par plānotajiem kritērijiem skolēnu skaita noteikšanai vidusskolās. Nepieciešamību pēc Ministru kabineta (MK) noteikumiem, kas reglamentēs skolēnu skaitu vidusskolas klasēs, paredz pērn rudenī Saeimā pieņemtie grozījumi Izglītības likumā, kas tika skatīti „vienā pakotnē” ar šī gada valsts budžetu. Jau tolaik pašvaldības iebilda pret IZM piekopto praksi būtiskus grozījumus izglītības jomu reglamentējošajā likumdošanā skatīt kopā ar likumu „Par valsts budžetu 2018. gadam”, jo tiem nav tiešas saiknes ar 2018. gada valsts budžetu. Izglītības likums paredz, ka MK „Noteikumi par minimāli pieļaujamo izglītojamo skaitu un kritērijiem maksimāli pieļaujamā izglītojamo skaita noteikšanai klasē un klašu grupā vidējās izglītības pakāpē pašvaldību, valsts augstskolu un privātajās vispārējās izglītības iestādēs” valdībā jāapstiprina līdz 2018. gada 31. augustam. Pagaidām gan IZM sagatavojusi tikai prezentāciju par noteikumu projektā plānotajām normām, bet MK noteikumu projektu sola iesniegt valsts sekretāru sanāksmei maija beigās. Joprojām turpinot pēdējo gadu praksi, ka būtiskus normatīvos aktus efektīvāk izskatīšanai valdībā iesniegt vasarā, kad izglītības darbinieki ir atvaļinājumā un mazāk seko līdzi un iebilst plānotajām izmaiņām.

Ko paredz plānotie MK noteikumi?

8. maijā IZM savu piedāvāju-

FOTO: Andris Bērziņš

Baltinavas vidusskolas direktors Imants Slišāns ir pārliecināts, ka skolu saglabāšana austrumu pierobežā nav tikai izglītības, bet arī reģionālās politikas un valsts drošības jautājums.

mu prezentēja Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā.

IZM piedāvā republikas nozīmes pilsētās: Daugavpilī, Jēkabpilī, Jelgavā, Jūrmalā, Liepājā, Rēzeknē, Rīgā, Valmierā un Ventspilī, – minimāli pieļaujamais izglītojamo skaits klasē ir ne mazāks par 25 un kopējais skolēnu skaits 10.–12. klašu grupā ir ne mazāks par 138.

Savukārt Pierīgas pašvaldībās: Ādažu, Babītes, Carnikavas, Garkalnes, Ikšķiles, Inčukalna, Ķekavas, Mārupes, Olaines, Salaspils, Saulkrastu un Stopiņu novados un reģionālās nozīmes attīstības centru pilsētās: Aizkrauklē, Alūksnē, Balvos, Bauskā, Cēsīs, Dobelē, Gulbenē, Krāslavā, Kuldīgā, Limbažos, Līvānos, Ludzā, Madonā, Ogrē, Preiļos, Saldū, Siguldā, Smiltēnē, Talsos,

Tukumā un Valkā, – minimāli pieļaujamais skolēnu skaits klasē ir ne mazāks par 22 un kopējais izglītojamo skaits vecāko klašu grupā ir ne mazāks par 120.

Visās pārējās administratīvajās teritorijās, kas nav minētas iepriekš, minimāli pieļaujamais izglītojamo skaits klasē ir ne mazāks par 20 un kopējais skolēnu skaits vidusskolas klasēs ir ne mazāks par 54.

Tiek pieļauts, ka gadījumā, ja skolai ir ļoti labi mācību rezultāti, to varētu ņemt vērā un izņēmuma kārtā šīm skolām pedagogu darba samaksu nodrošināt no valsts budžeta mērķdotācijas.

Baltinavas novada domes deputāts un Baltinavas vidusskolas direktors **Imants Slišāns** stāsta, ka 2018. gada 16. februārī izglītības un zinātnes ministrs

Kārlis Šadurskis vizītē Latgalē, tiekoties Maltā ar Latgales pašvaldību vadītājiem un izglītības jomas pārstāvjiem, mutiski aplicināja, ka, nosakot minimālo izglītojamo skaitu klasē vidējās izglītības pakāpē (10.–12. klasē), ievēros vairākus līmeņus – viens no tiem – pierobeža. Izglītības un zinātnes ministram K. Šadurskim un Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas vadītājam Aldim Adamovičam, kurš arī piedalījās šajā tikšanās reizē, tika mutiski izteikts konkrēts priekšlikums – Latvijas austrumu pierobežas (pie Eiropas Savienības (ES) ārējās robežas) pašvaldību teritorijā lauku vidusskolās šo kritēriju noteikt 8 izglītojamie klasē. Skolu (vidusskolu) saglabāšana pierobežā nav tikai izglītības, bet arī tālredzīgas reģionālās politikas un valsts drošības jautājums. Baltinavas novada domes deputāti 20. aprīlī nosūtījuši vēstuli Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijai; MK, IZM; Latvijas Pašvaldību savienībai; Latgales plānošanas reģionam. Tajā atbildīgās institūcijas tiek aicinātas, nosakot kritērijus minimāli pieļaujamajam izglītojamo skaitam klasē, ņemt vērā, ka skola laukos nav tikai izglītības iestāde, bet arī vietējās kopienas sabiedriskās un kultūras dzīves centrs, vietējās sabiedrības pilsoniskās apziņas un valstiskās piederības stiprināšanas vieta. „Skolu saglabāšana austrumu pierobežā nav tikai izglītības, bet arī reģionālās politikas un valsts drošības jautājums. Vidusskolu reorganizācija par pamatskolām vai pat par sākumskolām izraisītu katastrofālu pierobežas lauku teritoriju iztukšošanu, vēl straujāku depopulā-

ciju, iedzīvotāju migrāciju uz ārzemēm, vēl lielāku dzīves līmeņa nevienlīdzību starp Rīgu, Pierīgas pašvaldībām un austrumu pierobežu. Šāda situācija radītu potenciālu nacionālās drošības apdraudējumam. Pierobežai jābūt apdzīvotai, ar sakārtotu infrastruktūru, ar valsts iestāžu tīklu. Cilvēkiem jābūt, ka viņi šeit pierobežā ir vajadzīgi mūsu valstij Latvijai. Tas nepieciešams mūsu valsts drošībai ES austrumu pierobežā.

Tāpēc lūdzam minimālo izglītojamo skaitu klasē vidējās izglītības pakāpē (10.–12. klasē) lauku vidusskolās, kas atrodas Latvijas austrumu pierobežas (pie ES ārējās robežas) pašvaldību teritorijā (Alūksnes, Viļakas, Baltinavas, Kārsavas, Ciblas, Ludzas, Zilupes, Dagdas, Krāslavas, Daugavpils novads), noteikt 8 izglītojamie klasē vai 24 izglītojamie (3 klases x 8 izglītojamie) 10.–12. klasē kopā, nodrošinot valsts finansējumu vispārējās izglītības programmas īstenošanā iesaistīto pedagogu darba samaksai,” teikts valsts institūcijām adresētajā vēstulē.

I. Slišāns piedalījās 8. maija Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā, kur viņš atkārtoti uzsvēra, ka valsts austrumu robežai ir jāparedz izņēmuma kritēriji, kas gan pagaidām IZM prezentācijā nav iekļauti. Ņemot vērā esošo skolēnu skaitu, IZM piedāvātos kritērijus minimālā skolēnu skaita noteikšanai par nesamērīgi augstiem uzskata arī visas pārējās pašvaldības.

Plānots, ka noteikumu projektā ietvers ne mazāk kā vienu gadu, bet ne vairāk kā divus gadus ilgu pārejas periodu regulējuma ieviešanai. ■

Latvijas Reģionu apvienība: IZM īstenotā izglītības reforma ir rekets pret pedagogiem un pašvaldībām

IK IK INFORMĀCIJA

8. maijā Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā notika kārtējās diskusijas par nākamā mācību gada atalgojumu pedagogiem, ko skata kontekstā ar uzsāktu pašvaldības izglītības iestāžu reorganizāciju. Pedagogu algu paaugstinājumu izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis vienmēr minējis kā vienu no galvenajiem reformas mērķiem, tomēr nav pārliecības, ka solījums attieksies uz visiem pedagogiem.

Varis Krūmiņš, 12. Saeimas LRA deputāts: „Izglītības un zi-

nātnes ministrija (IZM) lepojas ar to, ka arvien mazāk paliek skolu, kur pedagogiem noteikta minimālā algas likme – 680 eiro. Jāpiezīmē gan, ka pašlaik vidējā slodze ir 0,7 likmes, tas nozīmē, ka daļa pedagogu pašlaik mēnesī nesaņem pat 500 eiro. Savukārt 20 skolās vidējā algas likme sasniedzot gandrīz 1000 eiro, t. i., mazāk kā 5% no vispārīgajiem skolēnu skaita.

Lai šajā gadā izpildītu dotos solījumus pedagogiem, samaksāt 680 eiro par slodzi, bija nepieciešami 16 miljoni eiro, to skaitā arī internātskolu slēgšanas rezultātā iekonomētā nauda. Lai paaugstinātu algas līdz 710 eiro par slodzi nākamajā 2018./ 2019. mā-

cību gadā, papildus ir vajadzīgi 25 miljoni eiro. Kur šo naudu ņemt?

Plānotais algu palielinājums tiek saistīts ar skolu tīkla optimizāciju, kas dotu nepieciešamos līdzekļus pedagogu algu paaugstināšanai. Jau vairākkārt publiski izskanējuši ministra draudi, ka algas tiks palielinātas tikai tiem pedagogiem, kuri strādā ministrijai „paklausīgajās” pašvaldībās – proti, tajās, kuras veic skolu reorganizāciju.

Vai tas nozīmētu to, ka ministrija papildus naudu dos tikai to pašvaldību pedagogiem, kuras slēgs skolas atbilstoši ministra norādījumiem? Un kas būtu jādara tām pašvaldībām, kuras re-

organizāciju jau veikušas pirms trim gadiem? Kuras konkrēti būs

“Lai paaugstinātu algas līdz 710 eiro par slodzi nākamajā 2018./ 2019. mācību gadā, papildus ir vajadzīgi 25 miljoni eiro. Kur šo naudu ņemt?”

tās pašvaldības, kuras saņems papildu finansējumu un kurām būs jāmeklē līdzekļi pedagogu algām?

Ņemot vērā to, ka IZM komisijas sēdē nespēja mutiski sniegt atbildes uz šiem jautājumiem, pieprasīsim IZM informatīvā ziņojuma projektu par skolu tīkla reorganizāciju un pedagogu algas likmes palielināšanu atbilstoši likumdošanai.

Visticamāk gan, ka šīs valdības IZM ministra radītās problēmas būs jārisina jau citam ministram un citai valdībai. Ir skaidrs, ka nākamgad atkal būs jāmeklē finansējums visām dīvainajām jau uzsāktajām reformām ar neatgriezeniskām sekām.” ■

Varam būt atšķirīgi, bet visi kopā mīlēt un godāt Latviju

Turpinājums no 1. lpp. ►

Izstāde tapusi kā vērienīgs 68 Latvijas muzeju darbinieku kopdarbs, tajā no sešu miljonu priekšmetu krājumiem izstādes apmeklētājus uzrunās aptuveni 1500 izvēlētie priekšmeti.

Vēstures likloči ar īpašiem akcentiem

Izstādes saturu veidojuši astoņi dažādu muzeju pārstāvji. Izstādes veidotāji tiekušies rast atbildi, kā mainījusies Latvijas idejas nozīme vairāk nekā simts gadu garumā līdz 2004. gadam – iestāšanās brīdim Eiropas Savienībā. Satura koncepcijas autors, LNVN Viduslaiku, jauno un jaunāko laiku vēstures nodaļas vadītājs *Dr. hist. Toms Ķikuts* atklāj, ka sava laika iezīmes raksturo, piemēram, vēl padomju gados iegādāti, bet nesaūti un neapvilkti palagu audumi vai pirmo kooperatīvu ražotās matadatas, tāpat multimedāli risinājumi un, piemēram, iespēja dzirdēt 1908. gada skaņu ierakstā Baumaņu Kārļa komponēto dziesmu „Dievs, svēti Latviju!”, kas vēlāk kļuva par Latvijas valsts himnu, vai filmu lentēs redzamās prezidenta Kārļa Ulmaņa gaitas. Tāpat virtuālās kartēs atrodami fakti, kur jau 20. gadsimta 80. gadu beigās pacelti sarkanbaltsarkanie karogi, var ieraudzīt, kādi bijuši koru dalībnieki Dziesmu svētkos, izspēlēt datorspēli „Latvija” u. tml. „Katrs varēs meklēt atbildi, kas ir Latvija,” mudina T. Ķikuts.

Izstādē caur vēstures likločiem mūs mēģina izvest vairāki vēsturnieki.

Īpašs stāsts ir par 1918. gada 17. un 18. novembri, kad veidojās Tautas padome. Cēsu Vēstures un mākslas muzeja vēsturnieks *Dr. hist. Tālis Pumpuriņš* palīdz atšifrēt 38 dažādo partiju pārstāvjus, kas piedalījās Latvijas Republikas pasludināšanā un kuru sejas var meklēt Viļa Rūdzinieka vēsturiskajā fotogrāfijā.

„1918. gads ir ārkārtīgi sarežģīts laiks, to nevar stāstīt lineāri, tur ir vairāki slāņi, kas pārklājas. Pastāv konkurence un spriedze starp Latvijas Tautas padomi, Latviešu Pagaidu Nacionālo padomi un demokrātisko bloku, jo tikai pēdējā brīdī pieaicina Jāni Čaksti. Mēģinājam atklāt iesaistīto cilvēku dzīves stāstus no dzimšanas līdz nāves brīdim, jo dzīve bija gan pirms, gan pēc 18. novembra. Piemēram, interesantas personības ir no Kalniņu ģimenes – sociāldemokrāti Bruno Kalniņš, viņa māte Klāra Kalniņa un Pauls Kalniņš. Attēlos redzami cilvēki ir ar ļoti dažādām interesēm un priekšstatiem, kādai vajadzētu būt Latvijai, tomēr viņi spēja vienoties galvenajam mērķim,” atzīst LNVN Viduslaiku, jauno un jaunāko

laiku vēstures nodaļas pētnieks *Dr. hist. Imants Cīrulis*. Viņš turpina, ka Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa domubiedriem bija pavisam citāds skatījums uz Latvijas nākotni nekā Pēterim Stučkam, kas cerēja pārņemt varu kopā ar sarkano armiju, izmantojot teroru, tāpat Andrieva Niedras izveidotajai valdībai, kuras politiskais piedāvājums bijis vājš, kā arī Pāvelam Bermontam, kurš aicināja palīgā cīņai pret lieliniekiem Krievijā. Stāstījumu papildina uzskatāmi dokumenti, fotogrāfijas utt.

„Tajā laikā Latvija top par kaut ko tādu, ko vērts aizsargāt un par ko liet savas asinis. Tā kļūst par svarīgu mūsu identitātes sastāvdaļu līdz pat mūsdienām,” teic Imants un ved tālāk aplūkot dažādu mākslinieku 1919. gadā piedāvātos ordeņa metus, kad vēl pat nebija zināms, ka apbalvojumu nosauks par Lāčplēša kara ordeņa. Vēsturnieks secina, ka pagājušā gadsimta 20.–30. gados vairāk godina ordeņa ieguvējus, nevis 38 cilvēkus, kas spēja vienoties un dibināt valsti.

Vēstures liecības ir arī skulptūras un pieminekļi, kas tapuši starpkaru laikā, padomju gados iznīcināti vai slēpti, bet vēlāk atjaunoti, piemēram, līdzīgs liktenis ir mākslas darbiem, kas veltīti Jelgavas, Balvu, Rēzeknes, Dobeles atbrīvotājiem.

Katrā laika posmā vēsturnieki atklāj faktus un datus par daudzām personībām un viņu likteņiem, lai pierādītu, ka varam būt atšķirīgi, bet visi kopā mīlēt un godāt Latviju. Neatkarības cīņu dalībnieku vidū ir latvieši, poļi, ebreji, ukraiņi, krievi...

Latvija – jauncelsmes ideāls. Kultūras, mākslas, zinātnes un lauksaimniecības sasniegumi Eiropā un pasaulē – fakti un priekšmeti, kas to atgādina. Panākumi starptautiskās izstādēs, apbalvojumi un atzinības. Dota iespēja interaktīvi uzzināt, kā, piemēram, Latvija sevi pārstāvēja 1927. gada izstādēs Francijā, Beļģijā u. c. Filmu pirmizrādes notiek vienlaicīgi Londonā un Rīgā.

„Latvijas iesaiste Eiropā nebūt nav pagājušā gadsimta 20. gadu fenomēns, jo saikne bijusi jau no viduslaikiem. Īpašā atpūtas stūrītī var mierīgi apsēsties un pārlapot tulkotās daiļliteratūras grāmatas, sākot no 19. gadsimta. Piemēram, 20. gadsimta sākumā Anša Gulbja apgādā ir izdota universālā bibliotēka, ap 80 nelielās grāmatiņās ietverta pasaules klasika – Šillers, Gēte, Nīče, latviešu, krievu klasiku darbi. Mums vēl nav savas valsts, bet jau esam kopsoli ar visām kultūras nācijām. Tas turpinājas arī padomju gados, un to var redzēt šajos grāmatplauktos,” stāsta un rāda I. Cīrulis.

Tragiski ir stāsti par aizliegto,

FOTO: Daiga Kļānska

IX Latviešu dziesmu svētki notika 1938. gadā no 16. līdz 19. jūnijam. Kārlis Ulmanis un tā laika autoritārā valdība noteica, ka svētku programmai jābūt diženai, patriotiskai, ar lieliem tautas vienības svētkiem piemērotām dziesmām. Dziesmu karā lauku koru grupā I godalgu – Valsts prezidenta sudraba šķīvi – ieguva Lazdonas koris, diriģents Haralds Mednis.

FOTO: Andris Bērziņš

Izstāde tapusi kā vērienīgs 68 Latvijas muzeju darbinieku kopdarbs, tajā no sešu miljonu Latvijas muzeju priekšmetu krājumiem izstādes apmeklētājus uzrunās aptuveni 1500 eksponāti.

okupēto un aizlauzto Latviju. Kad dažās minūtēs kaut ko var paņemt līdzī, lai dotos nezināmajā, mūžīgajā sasulūmā, tad ekspozīcijā atklājas, ka vienai sievietei tas bijis tautastērps, bet kādai līgavas kleita, kuru pēc izsūtījuma pārvedusi, bet ne visu, jo daļā ietinusi mirušo meitiņu... Var aplūkot kādas sievietes Sibīrijā darinātās saktas no... konservu kārbu vākiem.

„Kara laikā daudzi ir gatavi riskēt ar savu dzīvību, lai glābtu līdzcīvēkus. Daudzi no viņiem ir plašākai sabiedrībai nepazīstami. Piemēram, Jānis Ozols ar sievu tepat šajā namā, kur tagad atrodamies, pagrabā trīs gadus slēpa sešus ebrejus. Tā ir „slēptā” vēsture,” teic Imants un aizver izstādes dizaineru izveidotās melnās durtiņas, norādot uz nākamo svarīgo epizodi – nacionālajiem partizāniem.

Katrs ar savu stāstu

Personīgā Latvija. Padomju lielvalsts sastāvā. Totalitārās varas

koķetērija ar nacionālām izpausmēm, piemēram, lelle Baiba stilizētā tautastērpā u. c.

No čēkas izmeklēšanas aktiem ir fotogrāfija par 1962. gadā Mežaparkā tornī uzvilktu sarkanbaltsarkano karogu.

Muzeja un pētniecības centra „Latvieši pasaulē” projektu vadītāja *Dr. art. Ieva Vītola* aizved mūs līdz stendiem, kas vēsta par valstsgribas atdzimšanu un mūsdienu Latvijas tapšanu. Tie ir stāsti par atmodas aktivistiem, kā viena no liecībām ir arī no Varakļāniem atcelto kapakmens ar uzrakstu „Mūžīgu dusu Latvijas PSR” un simbolu atdzimšana auseklišu formā.

Varam iesēsties „laika mašīnā” un aizceļot tikai pirms dažām desmitgadēm, bet izrādās jau tik daudz ir piemirsies, atklājas fakti par sarežģīto demokrātiju.

Sākot ar 8. maiju līdz 12. jūnijam otrdienās plkst. 17.30 izstādi varēs apskatīt tās veidotāju – darba grupas pārstāvju pavadībā, no-

tiks arī dažādi pasākumi, kas paredzēti skolotājiem un skolēniem. Izstāde „Latvijas gadsimts” var būt labs palīgs skolēniem, gatavojoties eksāmenam Latvijas vēsturē.

Izstādes „Latvijas gadsimts” darba grupas vadītāja, LNVN direktora vietniece zinātniskajā darbībā *Irina Zeibārte* aicina iepazīties arī ar interneta vietni www.latvijasgadsimts.lv, kur sadaļā „Gadsimta albums” ikviens aicināts stāstīt arī savu stāstu, papildinātu ar fotogrāfijām.

Analogi izstādes tematiskajam izkārtojumam veidots arī izstādes katalogs. Tajā lasāma kā Latvijā, tā rietumu akadēmiskajā pasaulē atzītā vēstures profesora Andreja Plakana (ASV) ievadeseseja, izstādes projekta apraksts un izstādes vēstījums, kā arī ievietoti laikmetu, lietu un cilvēku stāsti, fotogrāfijas. Katalogs izdots atsevišķi latviešu un angļu valodā. Tāpat sagatavots arī izstādes ceļvedis bērniem un jaunāko klašu skolēniem un citi informatīvi materiāli. ■

Par pavasari, dzīvotprieku un citiem veiksmīgu cilvēku paradumiem

FOTO: no personiskā arhīva

Aija Tūna atgādina, ka īsts veiksminieks neskrien viens pats kalnā, citus ar elkoņiem malā pastumdams, bet palīdz būt veiksmīgiem arī citiem. Tā veidojas sinerģijas, gaiss kļūst spēka pilnāks, un katrs spēj vēl vairāk – klasē, darba kolektīvā, ciematā, valstī.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Vai nav tā, ka uz pavasara debesu ziluma, ziedu baltuma un plīvojošo karogu sarkanbaltsarkanuma fona dzīve liekas priecīgāka un cilvēki laipnāki? Savukārt priecīgā prātā esot, labāk risinās sarunas – par to, kā bija, un par to, kā ir. Nu, labi, arī par to, kā varētu vai vajadzētu būt. Patiesībā – par to, kā būs, ja piecelsimies un sāksim kaut ko darīt, lai nonāktu pie tā, kā varētu būt. Par brīvību, pie kuras tik viegli pierast, un par smagām izvēlēm, kas jāveic arī visbrīvākajam cilvēkam. Par to, kas jādara pašam, un to, ko var paveikt tikai kopīgi.

Šajā priecīgajā laikā iznācis arī jauns žurnāls „Ir” speciālizlaidums,* atnesot nākamās stāstus par 30 brīnišķīgiem jauniešiem tepat mums līdzās. Tieši tādi viņi arī ir – jauni un jaudīgi, kā mums sola uz vāka esošais virsraksts, un tieši tāpēc tas ir jauns lielisks materiāls iedvesmai pašiem un sarunām ar jauniešiem. Šie stāsti palīdz attāpties, ka patiesībā dzīvojam daudz labāk, kā nereti izsakāmies vai kā var šķist, šokējošas ziņas saklausoties. Arī Liene Zīlīte, biedrības „NEXT”

vadītāja, kura kopā ar domubiedriem izauklējusi un īsteno *TUESI.LV* videostāstu tapšanu, atklāj, ka bieži sastopas ar jautājumu „Kur jūs viņus atrodat?”, un atstāsta sarunu kādās svinībās, kur draudzene teikusi: „Viņi visi ir tik forši un pozitīvi, bet Latvijā taču tādu cilvēku nav, te viss ir slikti.” Esam satikušās dzimšanas dienas svinībās Kurzemē – galds lūst, visi saģērbušies skaistās drēbītēs, un dalāties ar iespaidiem no pēdējiem ceļojumiem. Jā, bet Latvijā tomēr viss ir slikti. Viens

“Vai arī mūsu ikdienā skolā, mājās, draugu pulkā nevalda šis nerakstītais likums – būt pieticīgiem pašiem un arī savos līdzcilvēkos nesaskatīt, nepamanīt, neizcelt tos krietnos ļaudis, kuri jau dara un dzīvo ja ne vieglu, tad priecīgu dzīvi?”

“..skarba kritika nedara labu, bet mudina slēpt kļūdas vai nedarīt vispār, kļūt neredzamam un izvairīties. Tas attiecas gan uz mums pašiem, gan mūsu bērniem un skolēniem, tāpēc svarīgi, lai tad, kad mūsu varā ir iedrošināt vai norāt, atceramies par tālākiem mērķiem un „lielāku bildi”.

no mums strādā iekārojamā uzņēmumā, trim citiem ir savs bizness, viena raksta dzeju, viens „tjūne” mašīnas vislabāk par visiem mūsu pusē. Mēs mīlam to, ko darām, un darām to, kam ticam. Dzīve izdodas, ballējamies uz nebēdu, bet Latvijā tomēr viss ir slikti, un „Latvijā taču tādu cilvēku nav”.

Ceru, ka šis pagarais citāts mudinās jūs lasīt tālāk un padomāt par to, kā paši runājam un domājam. Vai arī mūsu ikdienā skolā, mājās, draugu pulkā nevalda šis nerakstītais likums – būt pieticīgiem pašiem un arī savos līdzcilvēkos nesaskatīt, nepamanīt, neizcelt tos krietnos ļaudis, kuri jau dara un dzīvo ja ne vieglu, tad priecīgu dzīvi? Ja tā, tad steidzīgi jāķer sevi aiz rokas un šis paradums jāmaina. Tikko esmu noskatījusies Sandija Semjonova un radošās apvienības „SKUBA Films” veidotās dokumentālās filmas „Manas saknes ir stipras” pirmizrādi, un man jādomā par to, cik daudz varam mācīties no filmas varoņiem – cilvēkiem, kuri par spīti dažādiem dzīves samezgļojumiem spējuši nostāties uz kājām un raugās uz savu dzīvi un uz dzīvi Latvijā droši un ar gaišām cerībām. Tur, citu starpā, ir jauna māmiņa, kura izveidojusi savu uzņēmumu, bet brīvajā laikā sev par prieku brauc ar auto dubļu trasē, un tur ir puišs, kurš gan caur sporta treniņos gūto pieredzi palīdz jauniešiem atrast atziņas dzīvei kopumā, gan zina, ka viņa uzņēmuma filiāles var veidoties Rīgā un citur, bet centrs paliks Rēzeknē, jo tieši tur ir viņa mājas. Skatos un domāju, cik lieliski ir šie cilvēki un cik pilnvērtīga ir viņu dzīve, un ne jau mistiskais „kāds”, bet viņi paši to tādu izveidojuši. Gaidiet filmu televīzijas ekrānos!

Par to, kā jāsaņemamas un jāda-

ra pašam, jau pierakstītas grāmatu grāmatas, bet allaž tik svarīgi, lai kāds ik pa laikam atgādina, lai notrauš putekļus no „es jau zinu” sajūtas un paskubina, un pagruž laukā no komforta vai čikstešanas zonas. Līdzīgi tas bija arī nule notikušos kursos, kuros bija sapulcējušies cienījami savu jomu profesionāļi, lai padomātu par sevi kā cilvēkiem un tieši caur to nonāktu līdz personīgās efektivitātes rezervēm, kas slēpjas katrā no mums. Vai esat pazīstami ar Stīvena Koveja (*Stephen Covey*) grāmatu „Ļoti veiksmīgu cilvēku 7 paradumi”? Tajā ietvertās atziņas šajā seminārā kalpoja kā izejas punkts, lai atcerētos, cik liela vara ir mūsu rokās no brīža starp situāciju, kādā esam nonākuši, un mūsu reakciju. Tā ir izvēle starp problēmu pieeju, kas veikli vien aizved pie vainīgā meklēšanas, uz rezultāta pieeju, kas liek pašam būt aktīvam – saprast, ko tad es īsti gribu, kādam rezultātam jābūt un kā es zināšu, ka tas sasniegts. No upura un cietēja lomas („man liek” un „tāda ir dzīve”) uz darītāja pozīciju: ja neviens to nedara, es to varu darīt, un tā kļūs par manu iespēju – iegūt pieredzi, prasmes, kontaktus un vēl visu ko. Iespējams, arī pāris punus un skrambas, bet tikpat iespējams, ka gandarījumu, pānākumus un varbūt pat pateicību. Jebkurā gadījumā – iespēju augt. Tā dara veiksmīgie – nebaids iet cauri neveiksmēm.

“Gudrie padomi ir tieši tik vērti, cik lielā mērā mēs tos pielāgojam un lietojam ikdienas situācijās dienu no dienas. Taču arī tad ne viss notiek gludi.

Vērts atcerēties arī to, ka skarba kritika nedara labu, bet mudina slēpt kļūdas vai nedarīt vispār, kļūt neredzamam un izvairīties. Tas attiecas gan uz mums pašiem, gan mūsu bērniem un skolēniem, tāpēc svarīgi, lai tad, kad mūsu varā ir iedrošināt vai norāt, atceramies par tālākiem mērķiem un „lielāku bildi”. Īsts veiksminieks neskrien viens pats kalnā, citus ar elkoņiem malā pastumdams, bet palīdz būt veiksmīgiem arī citiem. Tā veidojas sinerģijas, gaiss kļūst spēka pilnāks, un katrs spēj vēl vairāk – klasē, darba kolektīvā, ciematā, valstī. „Lielā bildē” ir tā, kas ļauj pieņemt labākos lēmu-

“Ik pa laikam – un, iespējams, ka tieši tagad, pirms mācību gada noslēguma – vērts sarīkot savu talantu un prasmju prezentāciju, izstādi, demonstrāciju vai jebko, kas ienāk prātā, lai atgūtu prieku un rotaļīgumu, lai atcerētos, ka spējam vairāk, nekā likās, ka iespēju ir vairāk kā laika un spēka un ka arī tie ceļi, pa kuriem vēl neesam gājuši, var būt mūsējie.

mus kārtējā soļa speršanai. „Lielā bildē” ir tā, kas kalpo kā atskaites punkts, lai nepazaudējamies un joprojām esam saskaņā ar savām pamatvērtībām, savu iekšējo ētikas un morāles kodeksu.

„Lielā bildē” palīdzēs arī izlemēt, kā sākt, un sākt ar svarīgāko. Tas ir vēl viens veiksmīgu cilvēku paradums. Taču te mūs sagaida nākamās lamatas – atpazīt svarīgāko, nenodarot pāri vājākajam, tuvākajam vai pašam sev kādā no dzīvē svarīgām lomām. Neaizrauties ar varas un spēka pozīcijās esošo solījumiem par mānīgo drošību un spožumu. Neizsaimniekot savas emocionālās bankas uzkrājumus, kuru atjaunošana var būt ilgs un grūts process.

Gudrie padomi ir tieši tik vērti, cik lielā mērā mēs tos pielāgojam un lietojam ikdienas situācijās dienu no dienas. Taču arī tad ne viss notiek gludi. Mēs jau zinām, ka arī bagātie raud un arī veiksmīgajiem gadās paguruma brīži. Tāpēc ik pa laikam – un, iespējams, ka tieši tagad, pirms mācību gada noslēguma – vērts sarīkot savu talantu un prasmju prezentāciju, izstādi, demonstrāciju vai jebko, kas ienāk prātā, lai atgūtu prieku un rotaļīgumu, lai atcerētos, ka spējam vairāk, nekā likās, ka iespēju ir vairāk kā laika un spēka un ka arī tie ceļi, pa kuriem vēl neesam gājuši, var būt mūsējie. Ja vien mēs tā gribēsim, jo mēs to varam – dzīvot lepnīgi un skaisti, darīt darbu, kas patīk, un būt tur, kur vislabāk jūtamies. Šeit, šajā neprātīgi skaistajā Latvijas pavasarī. ■

* Žurnālu var atrast arī interneta vietnē <https://irir.lv/zurnaals/1016>

Kā dzirdu, tā rakstu jeb grupā reizrēķinu nemācās

IK VALDIS ČEIČS

Latviešu valodas un literatūras skolotājs

Vispirms atspringsim! Vēca, bet, manuprāt, iederīga anekdote, šķiet, no kolhozu (kollektīvo saimniecību) sociālistiskās sacensības laikiem. „Talka beigusies. Talcinieki sasēdušies ratos un brauc mājup. Un dzied. Pēkšņi viens sāk blaut: „Kāja ratā!, kāja ratā!” – „Tra-ta-tā! Tra-ta-tā!” uzgavilē pārējie.”

Tādi laiki nu pienākuši arī pie mums. Pamazām, bet visi reformas ceļi un necēli savijas vienā grūti atšķetināmā – Gordija mezglā. Un pagaidām tās ir tikai trīs pamatprasmes – prast lasīt, rakstīt un rēķināt. Mums ir ko likt galda – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas rezultāti. Bet no kāda izglītības lauciņa tie ir iegūti? Ar kādiem noklusējumiem pasaulē palaisti?! Kādi būtu šie rezultāti, ja, gluži kā ekonomikā ierēķinot neiegūto peļņu, tiem pievienotu to skolēnu centralizēto eksāmenu un mazāk svarīgu pārbaudījumu rezultātus, kuri dažādu iemeslu dēļ tos vispār nekārtoja. Vismaz vidējo aritmētisko!

Šī pamatprasmju trīsvienība gluži kā Bermudu trīsstūris ievēl sevī gan mazāk nopietnas straumes, gan cilvēkus, kas ir gatavi uzņemt risku par reformas turpmākajām gaitām. Risku ir daudz.

“ Par to, ka reizrēķins ir atstāts nomaļus, daiļrunīgi liecina sākumskolas vecāko klašu skolēnu godprātīgā atzišanās – Āā! Mēs to jau mācījāmies 1. klasē.

Iekļaujošā izglītība. Jā, grūti audzinātu, tāpēc maz zinošu un gandrīz neko neprotošu bērnu uzņemšana parastajās klasēs ir vajadzīga. Taču ... ar vājām pamatprasmēm viņiem stundā nebūs vietas un laika mācīties. Tas vēl nav jaunākais! Kolēģi Vācijā ir satraukušies par to, ka vājās pamatprasmes ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc šādi bērni vēlāk pamet skolu. Un viņus īpaši satrauc tas, ka vājo pamatprasmju dēļ pret viņiem ir negatīvi noskaņoti gan klasesbiedri, gan klases-

FOTO: no personiskā arhīva

„Pamazām, bet visi reformas ceļi un necēli savijas vienā grūti atšķetināmā – Gordija mezglā. Un pagaidām tās ir tikai trīs pamatprasmes – prast lasīt, rakstīt un rēķināt,” saka latviešu valodas un literatūras skolotājs Valdis Čeičs.

biedru vecāki.

Jaunatnācēji (galvenokārt, svešinieki) skolas skaudrajā ikdienā. Patiešām ir žēl to jauno speciālistu, kuri būs nodrošinājušies ar dažādām jaunākajām tehnoloģijām un metodikām, būs gatavojušies mācīt, kā tikt dzīvē uz priekšu. Diemžēl pavisam drīz viņiem vajadzēs noliekt savas muguras, lai mācītu bērniem elementāro – pareizi un salasāmi rakstīt, sakarīgi lasīt, no galvas zināt reizrēķinu. Atkal Vācijas pieredze – skolotāju apvienības pieprasa, lai augstskolā topošie pedagogi tiktu īpaši sagatavoti šo pamatprasmju veidošanai sākumskolā.

Neticami, bet mēs tepat Latvijā jau esam piedzīvojuši un pārdzīvojuši kaut ko ļoti līdzīgu pirms gandrīz ... 80 gadiem pirms Latvijas Republikas laikā. Diezin vai ir pamats apšaubīt latviešu valodas arheologa, eko-loga un sargātāja Jāņa Endzelina vērtējumu izglītības norisēm Latvijā, kas lasāms viņa rakstā „Vācu valodu Latvijā vairāk respektē nekā latviešu valodu!” [1933 L 11.V Nr. 3450]. Citēju: „Šā gada „Izgl. Min. Mēnešraksta” marta burtnīcā ir publicēts noteikums, ka pilntiesīgi vidusskolu skolotāji ar augstskolas izglītību dabū par savai specialitātei „radniecīgo” priekšmetu mācīšanu tādu pašu atlīdzību kā par savas specialitātes priekšmeta mācīšanu.” [...] Pilnu atalgojumu par vācu valodas mācīšanu tāpat var dabūt tikai speciālists (ģermānists), bet par latviešu valodas mācīšanu arī nespeciālisti (klasiķi, romānisti, ģermānisti, vēsturnieki, filozofi, un paidagogi)”. Endzelins J. (1980). No: *Darbu izlases. III sēj. 2. daļa*, 96. lpp.

Skolēni. Tieši pamatprasmju apguvei ir nepieciešams ilgstošs,

“ Bieži lietojot lietvārdus, runātājs var (un bieži vien grib!) izvairīties no tiešas saskarsmes ar īstenību. Arī J. Endzelīns par latviešu valodu taču ir teicis, ka tai spēku dod darbības vārdi.

monotons, nogurdinošs darbs, ilgāks laiks. Un vispārēja – skolēnu, viņu vecāku, skolotāju, administrācijas, ierēdņu – pacietība. Lai neiznāktu „Tra-ta-tā!”! Pašreizējā matemātikas vispārējās pamatizglītības standartā ir prasīts, lai skolēns reizrēķinu zinātu no galvas. Taču, cik tas ir grūti, saprot, galvenokārt, skolotāji un izjūt skolēni. Par to, ka reizrēķins ir atstāts nomaļus, daiļrunīgi liecina sākumskolas vecāko klašu skolēnu godprātīgā atzišanās – Āā! Mēs to jau mācījāmies 1. klasē. (Ir iespējami arī citu klašu varianti! Šādi viņi grib pateikt, ka turpmākajā skolas dzīvē, nemaz nerunājot par visu turpmāko dzīvi, tas vairs nebūs vajadzīgs.)

Bet kā tikt pie prasmes rēķināt, nekļūstot par pareizās atbildes meklētāju internetā? Blēzs Paskāls pirms vairāk nekā 300 gadiem bija izgudrojis pasaules vēsturē pirmo skaitļošanas mašīnu – datora priekšteci – un vairāku gadu garumā salika to no koka detaļām. Taču viņš tomēr atteicās no sava izgudrojuma viena iemesla dēļ – tas spēja sniegt tikai viennozīmīgi pareizas atbildes.

Profesionālas problēmas jeb reālas steigas nereālie rezultāti.

Un atkal par situāciju Vācijā. Visdažādākās mācīšanas metodes. Daudzas pamatskolas skolotājas dara, ko uzskata par vajadzīgu, jo neuzticas norādījumiem no augšas. Ieteiktā (!?) pareizrakstības mācīšanas metode – kā dzirdu, tā rakstu – tiek īstenota jucekli. Skaidrs vienīgi tas, ka pēc tam skaidrot un labot kļūdas ir par vēlu. Jauno vēsmu spēks ir tik liels, ka ir vēlme iedarbināt administratīvās sviras – nepaaugstināt darba samaksu tiem skolotājiem, kas vēlēties mācīt valodu ar tradicionālajām, uz gramatikas primāru mācīšanu balstītām metodēm.

Raksta sākumā atstāstītā anekdote par talciniekiem, patiesībā, nemaz tik atsprindzinoša nav. Berlīnes Šēnbergas (*Schöneberg*) rajona kādas pamatskolas direktore nesen uzrakstīja palīdzības vēstuli, lai pasargātu sevi no pieaugošās bērnu un vecāku (!) necieņas izrādīšanas un vardarbības draudiem, un lūdza nodrošināt viņai privātu aizsardzību. Taču pilsētas izglītības pārvaldes vadītāji par to nebija neko zinājuši, bet, kad beidzot uzzināja, visādi centās izvairīties no atbildības.

Te nu ir šīs anekdotes jēga – tā ir par kopīga darba darītāju atsvešinātību. Vai pašreizējā izglītības reforma neatgādina šādu talku uz „urrā”? Un, ja cilvēki savās konkrētajās darba vietās sāk bažīgi un nopietni runāt par savām profesionālajām problēmām, vai viņiem nav atkal jādzird šīs „tra-ta-tā”!?

Šī atsvešinātība visupirms izpaužas kā dažādu valodu mūris: robežšķirtne starp varas valodu un dzīvo valodu. Franču lingvists Klods Ažāzs (*Claude Hagege*) savā monogrāfijā „Runājošais cilvēks” („L'homme de paroles”) šai atšķi-

“ Tāpat kā grupā nemācās reizrēķinu, arī izglītības reformu nemācās kursos un semināros. Vai tas nav traģikomiski, ka tieši tagad, kad tuvojas reālo darbu laiks, aizvien biežāk skolotāji sūkstās par nesaprotamo (bet taču dzimto!!) LATVIEŠU VALODU.

“ Te nu ir šīs anekdotes jēga – tā ir par kopīga darba darītāju atsvešinātību. Vai pašreizējā izglītības reforma neatgādina šādu talku uz „urrā”? Un, ja cilvēki savās konkrētajās darba vietās sāk bažīgi un nopietni runāt par savām profesionālajām problēmām, vai viņiem nav atkal jādzird šīs „tra-ta-tā”!?

ribai veltī vienu grāmatas iedaļu, kuras nosaukums ir „Valodas anonīmā vara”. Viņš šo valodu nosauc par kokaino valodu (*lange du bois*), kas ļauj paslēpt īstenību. Šī atsvešinātība ir dzirdama, redzama un pat aptaustāma iespieddarbu formā. Šādas valodas galvenā pazīme ir darbības vārdu aizstāšana, pārvēršot tos par lietvārdiem, tāpēc lietvārdu īpatsvars varas un birokrātijas tekstos būtiski pārsniedz darbības vārdu īpatsvaru. Bieži lietojot lietvārdus, runātājs var (un bieži vien grib!) izvairīties no tiešas saskarsmes ar īstenību. Arī J. Endzelīns par latviešu valodu taču ir teicis, ka tai spēku dod darbības vārdi.

Lai izglītības reformētāju mērķi patiešām iedvesmotu izpildītājus, ir jāsaprot vēl viena nopietna problēma. Par to pārliecinoši ir rakstījis Dobeles mācītājs Augusts Bīlenšteins savā autobiogrāfijā, „Kāda laimīga dzīve” (viņu mēs gan vairāk pazīstam kā līdz sava ilgā mūža beigām uzticīgu latviešu valodas kopēju): „Man kā teologam, stājoties amatā, bija dabiski un nepieciešami universitātes lekcijās mācītās doktrīnas arvien vairāk sevi pārstrādāt un pārņemt savā īpašumā.” To viņš ir sacījis par savu dzimto, vācu valodu.

Tāpat kā grupā nemācās reizrēķinu, arī izglītības reformu nemācās kursos un semināros. Vai tas nav traģikomiski, ka tieši tagad, kad tuvojas reālo darbu laiks, aizvien biežāk skolotāji sūkstās par nesaprotamo (bet taču dzimto!!) LATVIEŠU VALODU. Tomēr, manuprāt, visvairāk viņus satrauc tieši tas, ka nebūs laika šim iekšējam darbam, lai pārņemtu savā īpašumā lielās idejas un apzinīgi un pašpalāvīgi pildītu savu profesionālo darbu. ■

Apbalvoti kultūrizglītības nozares talantīgākie audzēkņi un skolotāji

IK IK INFORMĀCIJA

26. aprīlī Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā apbalvoti talantīgākie kultūrizglītības nozares audzēkņi, viņu skolotāji un koncertmeistari. Kultūras ministrijas apbalvojumu piešķir par nozīmīgiem sasniegumiem starptautiskos konkursos, izstādēs un skatēs mākslu nozarēs. Vienaļikus ar Kultūras ministrijas balvu pasniegta arī Latvijas Nacionālā kultūras centra iedibinātā Cimzes balva.

Kultūras ministre Dace Melbārde par īpašiem sasniegumiem 2017. gadā apbalvojumus pasniedza 45 audzēkņiem un 51 pedagogam no 17 izglītības iestādēm. Jaunie talanti guvuši godalgas klasiskās dejas, mūzikas, mākslas un dizaina konkursos. Panākumi gūti Latvijā, Itālijā, Vācijā, Čehijā, Igaunijā, Lietuvā, Bulgārijā, Krievijā, Japānā, Taivānā, Francijā un Turcijā.

„Man ir patīess prieks sekot līdzi mūsu jauno talantu izaugsmes ceļam. Daudzi no šodien apbalvotajiem jauniešiem starptautisku atzinību ieguvuši pirmo reizi, citi augstu novērtējumu ārvalstu konkursos saņem jau vairākkārt. Mēs esam patiesi lepni, ka ikviens no viņiem kopā ar savu talantu nes Latvijas vārdu pasaulē, pārliecinoši un spilgti pauž valsts simtgades moto: „Es

FOTO: Reinis Oliņš

Kultūras ministre Dace Melbārde par īpašiem sasniegumiem 2017. gadā apbalvojumus pasniedza 45 audzēkņiem un 51 pedagogam no 17 izglītības iestādēm. Jaunie talanti guvuši godalgas klasiskās dejas, mūzikas, mākslas un dizaina konkursos.

esmu Latvija” akcentē kultūras ministre D. Melbārde. Apbalvošanas pasākuma laikā ministre motivēja jauniešus tiekties un sasniegt arvien jaunas virsotnes, nenogurstoši pilnveidojot savu meistarību. D. Melbārde arī atgādināja talantīgajiem jauniešiem glezniecības vecmeistara Vilhelma Purviša formulu – māksliniekam nepieciešams 1% ģenialitātes un 99% darba.

Kultūras ministrijas balva jauniešiem par sasniegumiem starptautiskos konkursos, izstādēs un skatēs mākslu nozarēs iedibināta 1998. gadā. Ar šo balvu Latvijas valsts atzīmē kultūrizglītības iestāžu audzēkņu spilgtākos radošos panākumus un viņu skolotāju ieguldīto darbu.

Ar Cimzes balvu katru gadu tiek godināti divi izcilākie Latvijas profesionālās ievirzes un

profesionālās vidējās izglītības iestāžu pedagogi kultūrizglītības jomā – mūzikā un mākslā. 2018. gadā balvu saņēma Jāzepa Mediņa Rīgas Mūzikas vidusskolas skolotāja **Gunta Boža** un Profesionālās izglītības kompetences centra (PIKC) „Nacionālā Mākslu vidusskola” Jaņa Rozenāla Mākslas skolas skolotāja **Vita Jurjāne**.

2014. gadā LNKC iedibinā-

tās Cimzes balvas piešķiršanas mērķis ir novērtēt pedagogus par izcilu pedagogisko darbību un nozīmīgu ieguldījumu kultūrizglītībā, kā arī stiprināt kultūrizglītības jomas pedagogu profesijas prestižu. Balva nosaukta pedagoga, tautasdziesmu vācēja, latviešu kora mūzikas pamatlicēja un profesionālās mūzikas izglītības aizsācēja Jāņa Cimzes (1814–1881) vārdā. ■

Latvijā labākie rēķinātāji galvā

IK GUNTARS JIRGENSONS

Projekta „Rēķini galvā” koordinators Latvijā, Rīgas 28. vidusskolas direktors

Šogad projekta „Rēķini galvā” World Championship 2018 starptautiskais fināls notika 28. aprīlī – Ļvovā, Ukrainā. Sacensības organizēja Tartu (Igaunija) izglītības projektu atbalsta grupa „MIKSKE” sadarbībā ar Ukrainas Izglītības ministriju un nacionālo projekta koordinators Ļvovas Nacionālo politehnisko universitāti.

Ļvovā labākie 150 rēķinātāji no sešām valstīm klātienē mēroja spēkiem vairākās disciplīnās – saskaitīšanā, atņemšanā, reizināšanā, dalīšanā un skaitļu salīdzināšanā. Sacensību dalībnieki (tāpat kā nacionālajā atlasē) sacentās ar saviem vienaudžiem sešās dalībnieku vecuma grupās. Viņu sacensību laikā gūtie rezultāti „tiešraidē” nonāca rezultātu tabulā, kur līdzjutēji, gan līdzjutējiem

paredzētā telpā – universitātes svinību zālē, gan mājās – pie saviem datoriem vai viedtālruniem, varēja savu atbalstāmo sniegtumus salīdzināt ar citu šī vecuma grupas skolēnu rezultātiem. Šogad 28 starptautiskās kārtas dalībnieki no Latvijas tika nominēti no 4000 neklātienē startējušajiem un pēc tam nacionālajā kārtā 84 uzvarējušajiem finālistiem.

Kopvērtējumā Latvijas komanda ieguva vislabākos rezultātus – divas zelta un trīs sudraba medaļas. Mums ir talantīgākie jaunieši un labākie skolotāji!

1.–3. klašu grupā 1. vieta Tomasam Zilbertam (Rīgas 34. vidusskolas 3. klase)

4.–6. klašu grupā:

1. vieta Voiceham Rafaelam Ivanovskim (Rīgas 25. vidusskolas 6. klase)

2. vieta Sebastianam Eduardam Ivanovskim (Rīgas 25. vidusskolas 5. klase)

7.–12. klašu grupā meitenēm 2. vieta Annai Evelīnai Ivanov-

skai (Rīgas Valsts 3. ģimnāzijas 11. klase)

7.–12. klašu grupā zēniem 2. vieta Aleksandram Semjonovam (Rīgas 66. speciālās vidusskolas 9. klase)

Piedalīšanās starptautiskajās sacensībās klātienē ir lieliska motivācija bērniem/ jauniešiem arī turpmāk trenēties saskaitīšanā, atņemšanā, reizināšanā un dalīšanā. Projekta autoru mērķis ir pārliecināt sabiedrību, ka dators ir ne tikai spēļu, bet arī mācīšanās līdzeklis. Protams, arī balvas no pasākuma atbalstītājiem, kuras saņem dalībnieki ar labiem rezultātiem. Skolēniem tas ir smadzeņu treniņš, kā rezultātā viņi spēj ātri un loģiski domāt, pieņemt lēmumus. Lielākā daļa skolēnu, kas trenējas rēķināt galvā, ir veiksmīgi dažādās jomās, piemēram, mūzikā, sportā. Gadās, ka sacensības, olimpiādēs, konkursi notiek vienā dienā, tādēļ viņiem nav viegli izvēlēties, kas būs prioritāte. Turklāt, piedaloties projektā „Rēķini galvā”, skolēniem

Publicitātes foto

Projekta autoru mērķis ir pārliecināt sabiedrību, ka dators ir ne tikai spēļu, bet arī mācīšanās līdzeklis.

ir iespēja iepazīt citu valstu vienaudžus un viņi turpina draudzības sociālajos tīklos.

Jāpiebilst, ka skolēni panākumus gūst, pateicoties ilgstošam un neatlaidīgam skolotāju darbam un vecāku atbalstam. Smiltene daudzus gadus skolēnus trenē un metodisku atbalstu Vidzemes kolēģiem sniedz Smiltenes vidusskolas skolotāja **Vita Leite**, Ventpili aizrautīgi skolēnus sacensībām gatavo **Līga Nēliusa**, Rīgas 25. vi-

dusskolas skolēni panākumus sacensībās gūst, skolotājas **Ineses Ģeķes** iedvesmoti. Paldies katram, kas iesaistās skolēnu sagatavošanā!

Liels paldies jāsaka nodibinājumam „Rīgas tūrisma attīstības birojs „Live Rīga””, Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamentam, Smiltenes un Ventpils pašvaldībai, kas finansiāli atbalstīja savu dalībnieku piedalīšanos starptautiskajās sacensībās. Paldies par atbalstu arī Latvijas Elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācijai LETERA par iespējām sacensību dalībniekiem startēt vienotos formās krekliņos.

Var cerēt, ka nākotnē talantīgo bērnu atbalstā iesaistīsies arī Izglītības un zinātnes ministrija.

Turnīrs tika novadīts pēc starptautiskās izglītības projektu atbalsta grupas „Miksike” (Igaunija, Tartu) izstrādātās metodikas.

Plašāka informācija par sacensībām un projekta plāniem aplūkojama www.miksike.lv. ■

Apbalvoti fonda „Nāc līdzās!” domrakstu konkursa uzvarētāji

IK DAIGA KĻANSKA

Gada sākumā nodibinājums „Fonds „Nāc līdzās!”” sadarbībā ar Jelgavas, Valmieras, Kuldīgas un Daugavpils izglītības pārvaldēm un Latvijas Nacionālo bibliotēku (LNB) izsludināja domrakstu konkursu, kura tēma – „Tilti, kas vieno, sienas, kas šķir”.

Konkursa mērķi bija veicināt jauniešu pievēršanos sabiedrības dažādības izpratnei, īpaši sapratnei par saviem vienaudžiem ar īpašām vajadzībām; sekmēt skolēnu māksliniecisko domāšanu, īpašu uzmanību pievēršot metaforu izpratnei, attīstīt radošo iztēli un fantāziju; veicināt nevalstiskās organizācijas, izglītības iestāžu un bibliotēku sadarbību. Konkursā piedalījās 35 skolēni no Jelgavas, Valmieras, Kuldīgas un Daugavpils skolām, jo šajās pilsētās notika „Nāc līdzās!” reģionālie festivāli. Pēc tiem jaunieši rakstīja domrakstus par tēmu „Tilti, kas vieno, sienas, kas šķir”. Skolēnu domrakstus vērtēja žūrija: rakstniece Inga Žolude, LNB Bērnu literatūras centra galvenā bibliotekāre Sarmīte Galsa, fonda „Nāc līdzās!” vadītāja Sarma Freiberga un valdes locekle Marta Bieriņa, kā arī laikraksta „Izglītība un Kultūra” galvenā redaktore Daiga Kļanska.

8. maijā LNB korē notika jauniešu apbalvošana.

8. KLAŠU GRUPĀ:

1. vieta – Ritai Aveniņai (Jelgavas Valsts ģimnāzija)

2. vieta – Anastasijai Nau-

Publicitātes foto

„Fonda „Nāc līdzās!”” domrakstu konkursa „Tilti, kas vieno, sienas, kas šķir” uzvarētāji pēc apbalvošanas ceremonijas Latvijas Nacionālajā bibliotēkā.

movai (Daugavpils Vienības pamatskola)

3. vieta – Līvai Lastoveckai (Jelgavas Valsts ģimnāzija)

Veicināšanas balvas – Loretai Beitānei un Madarai Initai Drukaļskai (Jelgavas Valsts ģimnāzija)

10.–11. KLAŠU GRUPĀ:

1. vieta – Līvai Ejubai (Valmieras Viestura vidusskola)

2. vieta – Dairai Eidarai (Jelgavas Valsts ģimnāzija) un

Ilzei Skrastiņai (Valmieras Pārgaujas vidusskola)

3. vieta – Rinaldam Jānim Kārklīnam (Valmieras Pārgaujas vidusskola)

VEICINĀŠANAS BALVAS – Sofijai Golovinai (Daugavpils 12. vidusskola), Džūlijai Plusņinai un Naurim Mālmanim (Valmieras Pārgaujas vidusskola).

INGAS ŽOLUDES BALVA – Keitijai Bārbalei (Valmieras Pārgaujas vidusskola).

Laikraksta „Izglītība un Kultūra” balva – **Naurim Mālmanim** (Valmieras Pārgaujas vidusskola).

Pateicības rakstus saņēma arī uzvarētāju skolotāji. Labākie un interesantākie jauniešu darbi būs publicēti portālos: <https://www.izglitiba-kultura.lv/> un <http://www.satori.lv/>. Konkursa organizatori pateicas LNB direktoram Andrim Vilkam par atbalstu! Visus klātesošos ar saviem muzikālajiem

priekšnesumiem iepriecināja Maija Fogeļe un Līva Paula Paleja.

Sagaidot Mātes dienu, laikrakstā publicējam Valmieras Pārgaujas ģimnāzijas 10. klases skolnieka **Naura Mālmaņa** domrakstu, kurā viņš cildina savu mammu Ziemeļvidzemes internātpamatskolas direktores vietnieci izglītības jomā **Sanitu Mālmani** par nesavtīgu darbu skolēnu ar īpašām vajadzībām izglītošanā. ■

Tilti, kas vieno, sienas, kas šķir

IK NAURIS MĀLMANIS

Mūsdienu pasaule nav iedomājama bez cilvēka – augsti attīstītas dzīvas būtnes uz Zemes, kas spēj domāt, komunicēt, gatavot dažādas lietas un izmantot tās savas eksistences saglabāšanai. Cilvēki var būt atšķirīgi, jo tiem ir daudzpusīgas fiziskās un garīgās īpašības, savdabīgas intereses un nākotnes mērķi. Cilvēki ar līdzīgām iezīmēm veido kopumus, proti, sabiedrības grupas, kas sadarbojas un vienoti realizē idejas. Tomēr visās pasaules malās sastopami arī tādi cilvēki, kuriem ir dažādas attīstības problēmas, invaliditāte, tie nespēj veikt procesus, kas veselam cilvēkam šķiet veikli izdarāmi. Vēlos pastāstīt par iespajdiem pasākumiem

„Nāc līdzās!”, personīgo pieredzi saskarsmē ar bērniem ar īpašām vajadzībām, kā arī palīdzības iespējām šādiem cilvēkiem.

21. martā Valmieras Kultūras centrā ar klasi apmeklēju koncertu „Nāc līdzās!”, kurā bērni ar īpašām vajadzībām skatītājiem sniedza teatrālus dziedāšanas un dejošanas priekšnesumus. Pasākuma laikā aizdomājos, kādu lomu šie jaunieši ieņem sabiedrībā, vai situāciju ir iespējams uzlabot. Vērojot koncertu, mana sirdsbalss klusībā cerēja uz dalībnieku veiksmēm un izdošanos. Pirmkārt, jāteic godīgi – pasākums mani pozitīvā nozīmē pārsteidza, jo nebiju gaidījis, ka katra uzstāšanās būs tik rūpīgi sagatavota. Otrkārt, bērnu ķermeņa valodā nenovēroju nekādas baiļu, uztraukuma vai kaunēšanās pazīmes. Tas liecina par to, ka viņi

ir pārliecināti par savām spējām, neērtuma sajūta neradās ne skatītājiem, ne pašiem dalībniekiem. Koncerts aizritēja jautrā un sirsnīgā gaisotnē. Nelielus jautrības brīžus radīja bērnu interesantās atbildes uz pasākuma vadītāja sagatavotajiem jautājumiem, par kurām viņi, neskatoties uz neprecizitātēm, saņēma saldas balviņas. Vēlos izcelt vienu puisi, ilggadēju pasākuma dalībnieku, kurš pirms priekšnesuma pastāstīja par savu pieredzi bagāto vectēvu, bet pēc tam ar lepnumu nodziedāja patriotisku Tēvzemes dziesmu.

Mana mamma ir skolotāja Ziemeļvidzemes internātpamatskolā. Rūpes par bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem viņai dienu dienu ir pienākums. Šīs skolas skolēni atšķiras no parastiem bērniem, jo viņiem ir nepiecieša-

ma regulāra uzmanība. Dažreiz mamma pēc garas darba dienas ir nogurusi, jo šī darba nenoliedzami priekšnoteikumi ir milzīga pacietība, neatlaidība un rakstura stingrība, tajā pat laikā arī laipnība, mīlestība un rūpes. Tas noteikti nav viegls darbs. Domāju, ka man darbs ar šādiem bērniem nebūtu pa spēkam. Es esmu lepns par savu mammu, jo ikdienā redzu, kā viņa gatavo materiālus individualizētam darbam, tādējādi attīstot katra bērna ar īpašām vajadzībām spējas un prasmes. Šādi bērni mēdz būt nepaklausīgi, jutīgi pret mainīgiem kairinājumiem, bez dabīgas motivācijas iegūt jaunas zināšanas. Lai viņos atmodinātu, attīstītu un veidotu no jauna to, kas mums – parastiem cilvēkiem – ir pašsaprotami, jāiegulda milzīgs darbs. Jāatzīmē, ka esmu piedalījies kopīgos

pasākumos ar mammas skolas skolēniem, piemēram, sporta spēlēs, tāpēc zinu, ka saskarsmē ar viņiem jābūt iecietīgiem un godīgiem. Vai tad to nevēlamies mēs visi?

Bērns ar īpašām vajadzībām var saskatīt interesantas personības, grūtību pārvarēšana devusi viņiem lielu dzīves rādījumu. Ticību saviem spēkiem viņi mācās iegūt nesavtīgu cilvēku vadību. Bieži vien šādi cilvēki netiek novērtēti kā pilnvērtīga sabiedrības sastāvdaļa tā iemesla dēļ, ka viņi ir citādi. Es uzskatu, ka tas nav pareizi, jo šie cilvēki dzīvo starp mums. Pieņemot un atbalstot ikvienu, mēs varam pilnveidot sabiedrību. Paskaties apkārt – noteikti ir kāds, kuru tu vari iedvesmot, uzmundrināt vai klusējot pieņemt! ■

Pāriet no zināšanu sniegšanas uz mācīšanās vadīšanu

IK ILZE BRINKMANE

20. aprīlī Liepājā notika konference „Lietpratība sākumizglītībā”, kas bija jau trešā, kas tiek organizēta Valsts izglītības satura centra (VISC) Eiropas Sociālā fonda projektā „Kompetenču pieeja mācību saturā”. Kā uzsvēra VISC vadītājs Guntars Catlaks, ka 2018./ 2019. mācību gadā visās pirmsskolās Latvijā gatavojas pakāpeniski un pēctecīgi sākt ieviest pilnveidotu mācību saturu un kompetenču pieeju, bet nākamajos gados secīgi arī pārējos vecumposmos, „tā stiprinot mūsdienīgas lietpratības izglītību”. Konference bija veltīta bērna mācībām agrīnā vecumā, skatot bērnu formālās izglītības sākuma posmu – no pirmsskolas 1,5 gada vecumā līdz sākumskolai 10–11 gadu vecumā.

Laikrakstā atspoguļosim dažus no dzirdētajiem viedokļiem.

Prieks latviešu valodas stundās

„Skola2030” latviešu valodas mācību satura izstrādes eksperte, sociolingviste, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas profesore **Dr. philol. Sanita Lazdiņa** pārliecināta, ka skolotāja loma ir būt bērna mācīšanās mērķtiecīgam virzītājam, uzmanīgi vērojot un konkrētās situācijās pamanot brīžus, kuros jāiesaistās, lai viņu atbalstītu. „Mēs kā pedagogi diemžēl šodien bieži vien neesam pacietīgi un sniedzam gatavas atbildes vai „darām bērna vietā”, norāda profesore.

S. Lazdiņa atsaucas uz Skotijas izglītības satura standartu, kurā prieks ir svarīga mācību procesa daļa, un runā par prieku latviešu valodas stundās. Lektore mudina spēlēt priecāšanās spēli, lai bērns atzītu: „Es mācos otrajā klasē. Tas ir lieliski!”

Viņasprāt, svarīga ir pati saziņa un nav jāpārtrauc, ja bērna runā vai rakstos pieaugušais pamana kļūdas. Viņa iestājas par robežu vājināšanu dažādās izpausmēs, jo minētie piemēri liecina, ka bērns aug ģimenē, kurā vecāki runā atšķirīgās valodās, proti, gan sarunvalodā, gan rakstot parādās dažādu valodu vārdi. „Tās nav kļūdas, ja bērns nenoturas vienas valodas rāmjos, bet viņš jāuzslavē: malacis, esi mācījes rakstīt latviski, tas ir iepriecinoši,” uzsver S. Lazdiņa un demonstrē piemērus: KRISC-HANA BARUAN IALA (Krīšjaņa Barona iela); vai triju bērnu sarunu: A. Эта моя любимая song, B. Meine auch, C. Es zinu.

Profesore atstāta gadījumu no projekta pārstāvju viesošanās Lielbritānijā. Sākuši iepazīties kādas skolas direktora kabinetā, kad vērušās durvis un ienākušas divas skolnieces, lai parādītu izpil-

ditu darbu. S. Lazdiņa sapratusi, ka direktoram mazāk svarīgi šķituši viesi, jo primāri uzklusījis bērns. „Bērns ir izglītības procesa centrā. Varam, protams, aizdomāties, vai tā ir sava veida sociālo uzvedības konvenciju pārkāpšana vai īpašas vērtības piešķiršana bērniem un viņu paveiktajam,” teic S. Lazdiņa.

Pašregulācija, problēmu risināšana un sadarbība

Konferences viesņa bija Oksfordas Universitātes vadošā pētniece un izglītības psiholoģijas profesore **Ketija Silva** (*Kathy Sylva*), PhD, kura Liepājā ieradās ar Britu padomes Latvijā atbalstu.

Kā klātesošos informēja projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” satura ieviesēja Zane Oliņa, K. Silva dzimusi Filadelfijā, mācījusies Hārvardā, bet patlaban Oksfordas universitātē pēta agrīno bērnu vecumu, konsultējusi britu izglītības ministrus, bet Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības jeb Brexit pārtrauca nodomus ieviest jaunu izglītības programmu, kas iemieso kopējās tendences Eiropas pirmsskolas izglītībā.

K. Silva atgādina, ka līdz šim notikusi fokusēšanās uz sociāli ekonomisko attīstību un intelektuālās saknes meklējamas Frīdriha Frēbeļa un Marijas Montesori metodēs, bet, viņasprāt, 21. gadsimtā uzsvars jāliek uz pašregulāciju, problēmu risināšanu un sadarbību.

Lai arī 20. gadsimtā tāpat notika saziņa un pašregulācija, patlaban vairāk uzmanība jāpievērš bērnu izpildprasei – spriestspējai, tādām prasmēm kā organizēšana, plānošana, koncentrēšanās, svarīga ir iztēle un kritiskā (vērtējošā – I. B.) domāšana, zināšanu pašregulācija, jo K. Silvas ieskatā tieši šīs prasmes palīdz mācīties mācīties un attīsta domātpasmi.

Profesore norāda, ka bērnam no dzimšanas svarīga ir personīgā sociāli emocionālā attīstība, bet no 4 gadu vecuma klāt nāk četras jaunas prasmes. Bērns 3–6 gadu vecumā apgūst lasītprasmi, matemātiku (skaitļošanu), ekspresīvo mākslu un dizainu.

Stāstot par pedagogijas būtību, K. Silva uzsver, ka tā ir spēlēšanās un pētīšana, bet, piemēram, aktīva mācīšanās nav spēle, ja bērns mācās pucēt zobus vai ja jāatrisina strīds, kurš no trim var ņemt planšeti, un vienoties, cik ilgi to izmantos. „Tā ir aktīva diskusija, nevis spēle. Problēmas risina ar sarunu palīdzību, iesaisti, nevis spēlējoties, tādēļ svarīga ir arī kritiskā (vērtējošā) domāšana,” norāda profesore.

K. Silva atklāj veidus, kā bērns var iegūt zināšanas un prasmes.

Viens no tiem ir pašregulācija – izziņa, kognitīvā pašregulāci-

FOTO: Publicitātes foto

Oksfordas Universitātes vadošā pētniece un izglītības psiholoģijas profesore Ketija Silva atgādina, ka bērnam no dzimšanas svarīga ir personīgā sociāli emocionālā attīstība, bet no 4 gadu vecuma klāt nāk četras jaunas prasmes.

FOTO: Publicitātes foto

„Skola2030” pirmsskolas pedagogu profesionālās pilnveides vadītāja Arita Lauka ir pārliecināta, ka no pirmsskolas 1,5 gada vecumā līdz sākumskolai 10–11 gadu vecumā bērniem mācībās īpaši svarīgi gūt daudzveidīgu, tiešu pieredzi, pētīt, eksperimentēt un atklāt.

ja, bērns pats veic uzdevumu līdz galam, jo pats grib visu noskaidrot.

Par attīstītu emocionālo pašregulāciju liecina, ja bērns ir mierīgs, satīcīgs, viņam nav novērojama bieža garastāvokļa maiņa. Tikpat svarīga ir biheiviorālā jeb uzvedības pašregulācija. Skolotājs klasē redz, kā bērns attīstās.

Profesore norāda, ka mācību programmu vadlīnijām ir rekomendējošs raksturs un to ieviešanai būtu jāveicina bērnu attīstību. „Mācību programmu ieviešanā ir jāņem vērā katras valsts vēsturiskās tradīcijas un vērtības, tāpat darba spēks (skolotāju darba apstākļi, algas, profesionālās pilnveides iespējas, darbinieku resursi un kvotas),” uzsver Oksfordas Universitātes vadošā pētniece un izglītības psiholoģijas profesore K. Silva.

Viņa salīdzina situāciju Anglijā un Grieķijā, kur mācību programmas ir līdzīgas, bet pastāv liela atšķirība to ieviešanas iespējās. Visticamāk situācija Latvijā atbilst novērotajam Grieķijā.

Ja klasē ir 24 bērni, tad Anglijā uz vienu skolotāju ir astoņi bērni, tātad ar 24 bērniem klasē strādā trīs skolotāji, bet Grieķijā – viens

skolotājs uz 26 bērniem, bet abās valstīs ir jāplāno līdzīgas darbības bērniem ar atšķirīgu attīstības līmeni un izcelsmi. K. Silva ar dažādiem piemēriem atklāja atšķirīgās pieejas un attiecīgos rezultātus.

Anglijā par būtisku uzskata sadarbību ar vecākiem, tuvējo kopienu, pastāv spēcīga inspekcija. Profesore atgādina par pētījumu EPPSE (*The Effective Pre-School, Primary and Secondary Education project*, 1997–2014), uzsverot, cik nozīmīgs bērna attīstības procesā ir pirmsskolas izglītības posms.

Viņasprāt, būtiska nianse, ka 21. gadsimtā bērnus uztver nopietni, lai arī katrā valstī ir un būs dažādas vērtības un tradīcijas, piemēram, Skotijā un Anglijā, tomēr jābūt vienotai izpratnei par kognitīvo pašregulāciju. Skolotāja uzdevums ir dot padomus, kā izvirzīt pieņēmumus, hipotēzes, kā pamatot, pierādīt, ka hipotēze ir patiesa vai tomēr nepatiesa.

„Pedagoģijas kvalitāte ietekmē bērna pašregulāciju, piemēram, vai spēš sadzīvot ar grupas biedriem, kā līdz piecu gadu vecumam būs apguvis angļu valodu un matemātiku. Mērķis ir kritiski

“ Mācību programmu ieviešanā ir jāņem vērā katras valsts vēsturiskās tradīcijas un vērtības, tāpat darba spēks (skolotāju darba apstākļi, algas, profesionālās pilnveides iespējas, darbinieku resursi un kvotas).

(vērtējoši) domājoša skolotāja vadībā uzlabot kvalitāti, bet visticamāk visās valstīs vienotas mācību programmas nebūs,” teic K. Silva. Viņa īpaši uzsvēra agrīnā vecuma izglītības nozīmi bērna tālākajā izaugsmē. Gandrīz 20 gadu ilgā pētījumā sekojot 3000 bērniem 3–16 gadu vecumā, pierādīts, ka mācību kvalitātei pirmsskolā ir izšķirīga ietekme uz bērna akadēmiskajām zināšanām un prasmēm vēlākajā laikā, kā arī – uz prasmi patstāvīgi mācīties.

Savukārt, kādā citā Eiropas Savienības finansētā pētījumā, kurā analizētas 11 Eiropas valstu agrīnās izglītības mācību saturs un pieeja, secināts, – šajā gadsimtā noticis būtisks pavērsiens izglītības pieejā: valstis izvēlas turpināt jau agrāk iedibināto tradīciju attīstīt bērnu sociālās un emocionālās prasmes pirmsskolā, taču vienlaikus būtiska uzmanība tiek pievērsta lietpratības pamatiem akadēmiskajās mācību jomās, piemēram, valodu mācību jomā, matemātikā, dabaszinātnēs u. tml., un caurviju prasmi attīstībai (kritiskā domāšana un problēmrisināšana, pašvadīta mācīšanās, sadarbība u. c.).

Mainās mācību pieeja

„Skola2030” pirmsskolas pedagogu profesionālās pilnveides vadītāja **Arita Lauka** norāda, ka Latvijas izglītības sistēmā mainās mācību pieeja – no mācīšanās kā zināšanu sniegšanas uz mācīšanās vadīšanu, un tas būtiski maina skolotāja lomu un arī vidi, kurā mācīšanās notiek.

No pirmsskolas 1,5 gada vecumā līdz sākumskolai 10–11 gadu vecumā bērniem mācībās īpaši svarīgi gūt daudzveidīgu, tiešu pieredzi, pētīt, eksperimentēt un atklāt, tā veidojot pirmos priekšstatus par lietām un parādībām, un vienlaikus likt pamatus vispārīgām prasmēm – domāt kritiski un radoši, sadarboties, apzināties un pārvaldīt savas emocijas un rīcību. ■

Latgaliskuma *spaiti** Latgales kongresa dienā

FOTO: Māris Justs

Grāmatas tulkotāja Evika Muizniece atzina, ka grāmata „Mazais princis” ir no tām, ko pārlasa visai bieži.

FOTO: Māris Justs

Mūziķi (no kreisās): Guntis Rasims un Arnis Slobodžanins. Katrs stāstīja savu stāstu par iepazīšanos ar Mazo princi un atgriešanos viņa pasaulē. Guntis uzsvēra, ka arī viņu grupas „Bez PVN” mūzikā un tekstos ir kaut kas no Mazā prinča viegluma un dabiskuma.

FOTO: Lolita Kivleniece-Kuzņecova

Novadmācībā Latgales dienā Bērzgalē skolēni iepazīs ar grāmatu „Mazais princis”.

FOTO: Agita Vigupe

Latgaliešu valodas stundā Viļānos jaunieši spēlēja teātri, iejūtoties pazīstamās multfilmās „Ezeits myglā” lomās. Kā atzina nodarbības vadītāja Agita Vigupe, svarīgi, lai skolēni ieraudzītu atšķirību starp runāto un rakstīto latgaliešu valodas vārdu.

IK ILGA ŠUPLINSKA

Dr.philol., Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas profesore

1917. gada 27. aprīlī Latgales kongresā tika pieņemts vēsturiskais lēmums par apvienošanos ar Vidzemes un Kurzemes latviešiem un savas valodas (latgaliešu rakstu), ticības saglabāšanu un attīstību.

2017. gada 5. maijā tika pieņemta rezolūcija, kurā viens no punktiem bija saistīts ar jaunas atceres dienas izveidi.

2018. gada 27. aprīlī daudzviet Latgalē atzīmēja Latgales kongresa dienu.

Antuāna de Sent-Ekziperī pasaka „Mazais princis” latgaliski

2015. gadā, pateicoties sadarbībai ar izdevniecību „Everttype” un tās vadītāju, mazo valodu aizstāvi un attīstības veicinātāju **Maiklu Eversu** (*Michael Evers*), latgaliešu lasītājs ieguva Luisa Kerola grāmatas „Alise Brīnumu zemē” („Alise Breinumu zemē”) latgalisko tulkojumu. Grāmata tika prezentēta daudzās Latgales skolās, tā piesaistīja sabiedrības uzmanību, saņēma arī latgaliešu kultūras gada balvu Boņuks nominācijā „Lobuokais izdevums/ gruomota”. Tajā pašā gadā tulkotāju **Eviku Muiznieci** un literāro redaktori **Ilgu Šuplinsku** uzrunāja vācu izdevniecība „Tintenfass” (<http://www.verlag-tintenfass.de/>) un piedāvāja sadarbību Antuāna de Sent-Ekziperī filozofiskās pasakas „Mazais princis” tulkošanā un izdošanā.

“Var tik atguodynuot lopsys nūslāpumu, kū zyna vysī Mozuo priņča skaiteituoji: „Tu patīsi redzēt vari viņ ar sirdi. Tys, kas patīsi svareigs, ar acīm nav īraugams.”

Jāpiebilst, ka abas ārzemju izdevniecības nodrošināja autortiesības klasiku darbu tulkojumiem, tajā pašā laikā finansējums grāmatu izdošanai un tulkotāju, redaktoru darba apmaksai bija jāmeklē pašiem. Abas grāmatas tika sniegtas atbalstam Latvijas Kultūrkapitāla fondam (LKKE, *Alise* – Latgales kultūras programmai, *Mazais princis* – LKKE konkursam); abos gadījumos tika saņemta atbilde, ka projekts nav aktuāls... Pēdējā gadījumā bija piebilde, ka vajadzētu šo projektu sniegt Latgales kultūras programmai. Taču finansējums tika atrasts Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijā (RTA), un, vēl precīzāk, Izglītības un zinātnes ministrijas finansējumā, ko RTA ir definējusi kā projektu „Novadmācība” (kas tiek finansēts, pateicoties 12. Saeimas deputāta Jura Viļuma iniciatīvai).

6. aprīlī nūtyka gruomotys „Mozais priņcs” prezentaceja RTA. Gruomotys tulkuotuoja E. Muizniece, literarus redaktoris: I. Šuplinska i Maruta Latkovska, kai ari pazeistami muzyki: Arnis Slobodžanins („Dabasu Durovys”)

i Guntis Rasims („Bez PVN”), – dalejuos ar sovom spūdruokajom gruomotys puslopom i dūmom. Vysi atzyna, ka gruomota „Mozais priņcs” ir viņa nu tom, kū skaita dažaidūs vacumpūsmūs i pamona pilneigi atšķireigys i dzeivis jāgu styprynūšys vierteibys.

Prezentaceja beja simboliska vairuoku īmaslu piec. Pymam kuortom, nuokušajā diņā gruomota ceļuoja iz Latgolys školom – Dagdā, Ezernikūs, Rēzeknē, Kuorsovā, Bieržgolā, Viļānūs, Preiļūs, nadaudž vāluok tū škūrsteja i sūlejuos skaiteit bārni Ludzā, Galānūs, Izvoltā, Dekšārēs, Daugovpilī, Pyldā, Verēmūs, Viļakā, Baļtinovā i Maltā. Ka Tovā skolā vēl nav nūtykuse sasatikšona ar Mozū priņci, roksti iz adresi: ilga13@inbox.lv!

Ūtram kuortom, nuokušajā diņā ar 27. aprīlī Rēzeknē, Atbreivuošonys alejā 90, tyka atkluots pīmineklis gruomotu izdeviejam Vladislavam Luocām (1912–1984), kam pasateicūt vysus trymdys godus gruomotys latgalīšu (rokstu) volūdā izguoja Vuocejā i piečuok tyka vastys iz Latveju. Taidā veidā uzskatami radzami ari myusu diņu paradoksi: Vladislavs Luocs navarāja izdūt gruomotys dzimtenē, vysod ticēja, ka latgalīšu volūda atgius sovys pozicejis Latvejā. Mes varim dzeivuoit breivā i naatkareigā Latvejā, bet gruomotys latgaliski vysleidza vīgluok ir izdūt Vuocejā...Sirsneigs paldis izdevniceibys vadeituojam **Valteram Zaueram** (*Walter Sauer*) par juo izpratni i iintereiteibu latgalīšu izdavuma sagatuvuošonā. Tei ir naaprokstoma sajiuta turēt rūkā izdavumu, kura ilustracejis ir pazeistamys nu bierneibys, tymā pošā laikā tom

apleik ir latgalīšu volūda!

Var tik atguodynuot lopsys nūslāpumu, kū zyna vysī Mozuo priņča skaiteituoji: „Tu patīsi redzēt vari viņ ar sirdi. Tys, kas patīsi svareigs, ar acīm nav īraugams.”

Nūvodvuceibys stuņdis latgaliski

Nu 26. aprēļa leidz 3. majam jau īprišk nūsauktajuos vītuois nūvodvuceibys stuņdis tyka vadeitys latgaliski. Pedagogus itamā diņā atbaļsteja i idrūšynuoja ruņuoit latgaliski režisors Viesturs Kairišs (Baļtinovā), literatis: Ineta Atpile-Jugane (Ludzys gimnazejā), Sandra Ūdre (Rēzeknis Katuoļu vydsškolā), Karonhisake (Rēzeknis Pūļu vaļsts gimnazejā), Jana Skrivļa-Čevere (Preiļu Breivajā skolā), volūdneica Lidija Leikuma (Izvoltā i Kruoslovā), literaturzynuotniki: Ilga Šuplinska (Dagdā i Verēmūs), Valentins Lukaševičs (Daugovpilīs Saulis skolā), muzyki: Arnis Slobodžanins (Dagdā), Guntis Rasims (Kuorsovā), sabīdryskī aktivisti: Andris Slišāns (Viļakā),

Astrīda Vucina (Dekšārēs), Juris Viļums (Ezernikūs), Lolita Kivleniece-Kuzņecova (Bieržgolā), Agita Vigupe (Viļānūs), Marta Binduka (Galānūs), Inese Germane (Pyldā) i c.

Eipaši juoizceļ Ruta Suseja, kas Rēzeknis Centralajā bibliotekā pīduovuoja interkatīvu Latgalīšu gruomotu skaiteišonys diņu, i Skaidrite Svīkša, kas jau ūtrū godu Maltā vadeja latgalīšu kultūrys i volūdys nūdarbeibys.

Leluokuo prīca par tom školom i školuoituojim, kas šūgod pošī uzadreikstēja vadeit ari cytu priksmatu stuņdis Latgolys kongresa diņā latgaliski, kai ari par tim, kas meklēja atbolsta pi sabīdryskajom organizacejom i aicynuoja sadarbībai ar školom.

Īkryta pruoatā Alberta Einšteina vuordi, ka ar logikys starpņiceibu mes varim nūnuokt nu punkta A iz B. Tok ar iztielis i drūsmis paleidzeibu sevkurā vītā, kur gribim. Lai myus piteik iztielis i drūsmis ari kasdinā! ■

* *Spaiti* – (saules) stars

Maltas BJC bērni dāvāja Latgalei svētkos piecu veidu rozes

Prezentācijas laikā bērni uzzināja faktus par Pirmo Latgales kongresu, lasīja dažādu ziedu nosaukumus latgaliski un pārlapoja pēdējos gados izdotās latgaliešu grāmatas, pārliecinoties, cik tās ir krāšņas un oriģinālas. Centrā: Skaidrīte Svikša.

Dzijas roziņu smalko veidošanas prasmi bērniem rādīja maltēniete Eleonora Šinavska, kura visu mūžu izšuvusi karogus baznīcu procesijām (centrā). Viņas stāsts šķita interesants arī keramikas pulciņa skolotājam Viktoram Bogdanovam.

IK SKAIDRĪTE SVIKŠA

Žurnāliste, novadmācības stundas vadītāja Maltas Bērnu un jauniešu centrā

„Divreiz vienā upē neiekāpt” – teicis sengrieķu filozofs Hēraklīts. Nevar un nevajag, jo tikpat plūstošs kā ūdens ir arī laiks, kas sev līdzi aiznes dažāda lieluma notikumus un liek vērtēt, secināt, meklēt ceļus.

2017. gada maija sākums bija tas laiks, ko nedz var, nedz vajag atkārtot. Tas vēsturē ierakstīts ar īpašu noskaņu, kurā noticis, izteikts un iecerēts daudz kas Latgales labā. Pagaidām piepildījās lūgums par Latgales dienas atzīšanu valsts mērogā, – **27. aprīlis turpmāk būs Latgales kongresa diena.** Gribas ticēt, ka par labu tradīciju kļūs arī pērnā gada aizsāktās novadmācības stundas Latgales skolās (kaut vienreiz gadā!), kas, jāatzīst, bija ar īpašu novatorisma auru, jo pie skolēniem devās sabiedrībā pazīstami latgalieši.

Maltas Bērnu un jauniešu centrā (BJC) pērnā gada skatījāmajos multfilmu latgaliski, griezumā latgaliešu valodas „Breinu skrytuli”, pētījām karti „Ar Latgolu sirdi”, bet šogad tika meklēta jauna pieeja bērnu iepazīstināšanai ar mūsu Latgali, tāpēc 26. aprīļa pēcpusdienā pasākumā „Maltys bērnu rūzeitis Latgolai” tika piedāvāta izglītojoša prezentācija un vairākas radošās darbnīcas, apspēlējot Rūzeņas (Rozes) un ziedu tēmu.

Prezentācijā bērni uzzināja par vēsturisko Latgales kongresu (1917), par jaunākajām un arī vizuāli spilgtākajām latgaliski izdotajām grāmatām (ar iespēju tās paškurināt, piemēram, Inetas Atpiles-Juganes „Mūdyuot muoku-

ļus”, Ontona Slišāna „Labi, ka labi”, Ilgas Šuplinskas, Līgas Rundānes, Aelitas Andrejevas „Gostūs pi Boņuka” u. c.), tāpat zīmēja savas dzimtas minikociņu (diemžēl daži bērni pat nezināja savu vecvecāku vārdus!).

Visinteresantākā nodarbe, bērnu skatījumā, bija loterija, kur pie mazām piemiņas balvām tika visi klātbijušie, atbildot uz jautājumiem gan par Latviju, gan Latgali un Rēzekni, kā arī minot miklas par ziediem (piemēram, kas tas ir – „Nikur naaug, zīmu pi lūga zīd?” vai „Dzaltona gūteņa, bolts pīneš?”) un atbildot uz jautājumiem par rozēm (piemēram, „Kurā gadā iestādīta visvecākā roze, kas aug joprojām?” un „Cik tonnu ziedlapiņu vajag, lai iegūtu 1 kg rožu eļļas?”).

Atsevišķa informatīva sadaļa tika veltīta Rēzeknei kā pilsētai, kas vienīgā Latgalē godam nes Rozes vārdu. Bērni uzzināja gan par Rozes svētkiem, ko ik gadu rīko Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, gan varēja dzirdēt veltījumdziesmu Rēzeknei – „Pilsēta ar Rozi matos”. Tāpat ar interesi klausījās

“ Novadmācība ir sava novada iepazīšana, taču, strādājot ar bērniem, informācijai jābūt tikai vienam no komponentiem, noteikti nepieciešami izklaides, radošie elementi.

Bērni veidoja rozītes pie visiem skolotājiem. Papīra rozes visi aiznesa uz mājām savam mammām, bet miltu rozīšu šķīvis gan ilgi neturējās pilns.

lēģendu par princesi Rozi un redzēja fotogrāfiju ar dzijas lellīti – Rozīti, kas reiz bija iecerēta kā pilsētas reprezentācijas dāvana! Par mazajām, bet bērniem noderīgajām dāvanaiņām paldies Rēzeknes pilsētas domei.

Savukārt latgaliešu valodas skanīgumu iepazīt šoreiz bērni varēja caur puķu nosaukumiem (liels paldies par palīdzību Marutai Latkovskai). Taču bija arī uz ātrumu un atjautību balstīti uzdevumi, piemēram, cik patskaņu ir vārdā „Rūzeite”. Minēju arī interesantus faktus: viwmazākā rozīte ir kā rīsa graudiņš un tās nosaukums ir „Si”; par rūzeņu Nautrēnos (Rēzeknes nov.) sauc balto tīteni, bet Skaistā (Krāslavas nov.) par rūzeitem – meža malvu. Un, protams,

fonā skanēja latgaliski azartiskā dziesma „Auga, auga, rūzeņa”, kamēr bērni – taurenīši un ziediņi – spēlēja puķainās spēles visu pasākuma ziņkārīgi apkārt lidojušās Bitītes (Intas Bules) vadībā.

Novadmācība ir sava novada iepazīšana, taču, strādājot ar bērniem, informācijai jābūt tikai vienam no komponentiem, noteikti nepieciešami izklaides, radošie elementi. Un šoreiz mūsu gadījumā tās bija meistardarbnīcas, kurās tapa rozītes: no māla (vadīja skolotājs Viktors Bogdanovs), no papīra (sk. I. Bule), no dzijas (maltēniete Eleonora Šinavska), no miltiem (sk. Rita Šinavska).

Nezinu, vai šajā ziņā būs iedēris vārds „diemžēl”, bet pasākumā runāt nācās ne tikai latgaliski,

bet reizēm arī latviski un pat dažus vārdus tulkot krieviski... Bet galvenais jau bija parādīt bērniem, ka latgaliskais ir dzīvs dažādās izpausmēs. Ticu, ka viņi to sajūta, tāpat kā to debešķīgo, eļļā vārīto latgalisko cepumu „rūzeišu” smaržu, kas ieskāva visu iestādi un vadīja bērnu soļus no darbošanās līdz virtuvei! Vai arī miltu rozītes nav latgaliešu vērtība? Vairums bērnu nebija redzējuši, kā tās cep! Varbūt novadmācības stunda Maltas BJC bija mazs, bet garšīgs solītis pretī dzimtajai Latgalei iepazīt!

Upe turpina plūst, un ne vienmēr vajag kāpt tajā, iespējams, pietiek arī ar viegliem pieskārieniem ūdens virsmai, lai gūtu paliekošas sajūtas... ■

Kā veiksmīgi uzrunāt pusaudžus

FOTO: no Rīgas Imantas vidusskolas arhīva

Idejai par īpašas akcijas organizēšanu – uzvilkt kreklus ar stiprajiem vārdiem – atsaukušies 26 skolotāji.

FOTO: no Rīgas Imantas vidusskolas arhīva

Rīgas Imantas vidusskolas atbalsta personāls: psiholoģe Jūlija Brokere (no kreisās), sociālā pedagoģe Ilze Bite un medmāsa Rasma Kundziņa.

IK ILZE BRINKMANE

Sociālie tīkli reizēm pavēsta arī interesantas ziņas, piemēram, ka Rīgas Imantas vidusskolā skolotāji apzinās vārdu nozīmi un pārsteiguši visu skolas saimi, uzvelkot T kreklus, uz kuriem uzdrukāti vārdi, kas uzrunā īpaši.

„Staigājot pa Latvijas dizaina Ziemassvētku tirdziņu, es ieraudzīju T kreklu, uz kura bija uzraksts „klusums”. Esmu sociālā pedagoģe un sapratu, ka tas man noderēs darbā. Tik tiešām, kad pāris reizes to uzvilku, iecere izdevās – pusaudži to uztvēra uzreiz un priecīgi smaidīja. Neva-

jadzēja nedz garu vārdu tirādes, nedz moralizēt, bet panācu pozitīvo – disciplinēšanu. Manī ieklausījās arī citi kolēģi, un sapratām, ka ir vārdi, kurus vēlamies skolēniem pateikt, bet tie bieži aizplūst citu vārdu straumē un paliek nesadzirdēti,” stāsta idejas autore, Rīgas Imantas vidusskolas sociālā pedagoģe **Ilze Bite**. Ideju par īpašas akcijas organizēšanu – uzvilkt kreklus ar stiprajiem vārdiem – atbalstījusi arī skolas direktore Ingūna Helviga, atsaukušies 26 skolotāji un katrs izvēlējies savu vēstījumu. 19. aprīļa rītā visus sagaidījuši vestibilā, pēc tam klasēs diskutējuši, kas isti ir

“Viss ir atkarīgs no skolotāja personības. Stils un metodes var mainīties, bet dzirdīgas ausis un sirdis sasniegs vārdi, kurus saka personība. Reizēm pat izteiksmīgāks par vārdiem izrādās klusums.

stipri vārdi, kādas iespējas un izjūtas tie rada.

Uz vaicājumu, ko ar šo iniciatīvu vēlējas panākt, I. Bite skaidro, ka ļoti lakoniskā veidā un daudz veiksmīgāk veidojas arī skolotāju komanda. Patlaban jau katrs pedagoģis pats izvēlas, kad uzvilkt īpašo kreklu, bet jau izlemts – visi kā vienota komanda atkal tos uzvilks, uzsākot jauno mācību gadu septembrī.

„Ieguvām ļoti pozitīvu pusaudžu reakciju, jo ne tik svarīgi ir, ko sakām, bet daudz svarīgāk, kā jauniešus uzrunājam. Saturs visos laikos ir viens un tas pats, bet vienmēr jāatrod atšķirīgs uzrunas

veids. Manuprāt, mums tas izdevās,” gandarījumu neslēpj I. Bite.

Kad ieminos, ka ideju – pozitīvas attieksmes veidošanās pret sevi un citiem, rosinot domāt un palīdzēt apzināties savu uzvedību, – cītīgi valsts vispārējās vidējās izglītības vadlīnijās mēģina iestrādāt daudzskaitlīgs autoru kolektīvs, tad I. Bite smaidot teic: „Pedagoga darbā esmu aizvadījusi jau 40 gadus un varu apgalvot, ka viss ir atkarīgs no skolotāja personības. Stils un metodes var mainīties, bet dzirdīgas ausis un sirdis sasniegs vārdi, kurus saka personība. Reizēm pat izteiksmīgāks par vārdiem izrādās klusums.” ■

„Baltu literatūras nedēļā” iepazīst lietuviešu valodu un kultūru

IK IEVA KRIŽEVICA

Berģu Mūzikas un mākslas pamatskolas latviešu valodas un literatūras skolotāja

Berģu Mūzikas un mākslas pamatskolā 5.–9. klašu literatūras un latviešu valodas stundās skolotājas Ieva Križevica un Indra Brantēvica iepazīstināja skolēnus ar lietuviešu dzejniekiem un viņu dzeju, aicinot to izteiksmīgi runāt publikai, tā atzīmējot ne tikai skolas dalību starptautiskā projektā „Baltu literatūras nedēļā” (26.03.–30.03.), bet arī starptautisko Teātra dienu 27. martā. Izvēlētie lietuviešu autora dzejoļi vizualizēti literatūras un vizuālās mākslas stundās kopā ar skolotāju Ievu Vahteri un skolotāju Ilzi Smilgu.

5. a, 6. a un 7. klases skolēni ne tikai lasīja un iepazīst lietuviešu dzeju, bet arī ar skolotāju I. Križevicu latviešu valodas stundās apguva lietuviešu va-

loda alfabētu, ko salīdzināja ar latviešu valodas alfabētu, meklējot kopīgo un atšķirīgo, bet pēc tam atšķirīgos burtus vizualizēja. Skolēni skolasbiedriem prezentēja savus atklājumus, izvietojot savus darbus skolēnu radošo darbu izstādē, kur jau bija skatāmi pāris dienu iepriekš tapušie lietuviešu dzejas un lietuviešu mūzikas tēli vizuālā mākslā.

Skolēni mēģināja veidot vārdus, teikumus, dialogus, lai iepazītos, lai pastāstītu par sevi, lai uzzinātu nepieciešamo informāciju lietuviešu valodā. Stundas izskaņā skolēni varēja izmēģināt lietuviski ne tikai lasīt, bet arī dziedāt karaoke kopā ar Lauri Reiniku (<https://www.youtube.com/watch?v=h7k1vkC52S0>).

Savukārt 5. a un 6. a klases skolēni literatūras un latviešu valodas stundā sporta pauzē mācījās lietuviešu danci „Pankūkas”.

Priecājamies, ka šogad projektā iesaistījās arī sākumskolas

FOTO: no Berģu Mūzikas un mākslas pamatskolas arhīva

Skolēni apguva lietuviešu valodas alfabētu, ko salīdzināja ar latviešu valodas alfabētu, meklējot kopīgo un atšķirīgo, bet pēc tam atšķirīgos burtus vizualizēja.

skolēni. Skolotāja Džeina Bredika ar 4. b klases skolēniem latviešu valodas stundā iepazīst lietuviešu valodas alfabētu, ko salīdzināja ar latviešu valodas alfabētu, bet pēc tam skolēni paši ievingrināja roku lietuviešu alfabēta rakstību.

Arī mūzikas stundās kopā ar skolotāju Lolitu Misāni sākumskolas un pamatskolas skolēni iepazīst lietuviešu komponista un gleznotāja Mikolaja Konstantīna Čurļoņa mākslas un mūzikas daiļradi; klausoties simfonisko poēmu „Jūra”, radās jauni un krāsaini skaņu tēli.

Berģu Mūzikas un mākslas pamatskolas bibliotēkā bija skatāma lietuviešu rakstnieku grāmatu izstāde, ko sagatavoja skolas bibliotekāre Iveta Krišjāne un ko labprāt apmeklēja skolēni gan kopā ar pedagogiem, gan individuāli.

Vairāk par projektu skatīt, lasīt, salīdzināt, vērtēt var šeit: <https://www.facebook.com/groups/276831082747361/>. ■

Skola nekad nav gatava

IK SANITA DĀBOLIŅA

Sākums 22. marta laikraksta „Izglītība un Kultūra” 13. lpp.

Savstarpējo attiecību ētika

Audzēkņi Ščetiņina skolā piedzīvo augstus savstarpējo attiecību standartus un pierod pie tiem. Viņi pieņem arī atbildīgo attieksmi pret visu apkārtējo. Pamatā šī atbildīgā attieksme balstās uz skolēnam doto izvēli: kur ir brīvība, tur ir arī atbildība par pieņemtajiem lēmumiem. Bērni paši izvēlas mācīties šajā skolā – un tas nāk reizē ar atbildību iesaistīties mācību procesā. Bērni paši ir izvēlējušies, ka viņi grib, lai skola izskatās skaisti, paši izdomājuši apgleznotās sienas un paši tās veidojuši, – rezultātā sienas netiek apspārdītas un gleznojumi netiek sabojāti. Skolēni paši gribēja, lai viņu klasēs nav parasto mācību solu trīs rindās un skolas solam atbilstīgo krēslu, – un viņi sēž pie galdiem pieaugušo krēslus. Un galdi netiek aprakstīti, uz tiem nevar atrast skolēnu iegrebtas mīlestības vēstules, un krēsli nelūst. Skola iztiek bez ikgadējiem klašu pārkrāsošanas, solu nomaīņas, krēslu labošanas darbiem, tā vietā ieguldot finanses jaunu ēku celtniecībā, teritorijas sakārtošanā.

Skolā ir vairākas interaktīvās tāfeles, bet daudz biežāk tiek lietotas parastās tāfeles. Tālruni un datoru stundās netiek izmantoti. Lauma gan piebilst, ka neesot redzējusi nevienu skolēnu, kurš neprastu ar tiem rīkoties.

Tieši tāpat četru vīziņu laikā viņa nav pieredzējusi skolēnu grūstīšanos, kaušanos vai savstarpējus apvainojumus, izsmiešanu, atstumšanu – tas ir tālu no skolā pieņemtajām uzvedības normām, un skolēni tās ir pieņēmuši. Protams, arī šajā skolā ne visi skolēni ir labākie draugi un katrs bērns ir ar savām individuālajām rakstura īpašībām – skolēns var būt slinks, nevīžīgs vai augstprātīgs –, bet viņam ir grūtāk būt tādām, jo visa vide to neatbalsta. Romantiskas attiecības starp skolēniem praktiski neveidojas, galu galā par randiņiem uzreiz uzzina visa skola. Ir vecāko skolēnu (absolventu) pie-

mēri, un arī viņus pieskata skolas visu redzošā acs, tāpēc attiecības tiek veidotas īpaši atbildīgi un tās visbiežāk ir ilgstošas.

Skolotāji veidojas skolā

Viens no Ščetiņina skolas pamatprincipiem ir līdzsvars starp intelektuālo, radošo un fizisko skolēna attīstību, tādēļ, salīdzinot ar parastajām skolām, skolēniem ir daudz vairāk deju, mākslas un mūzikas stundu. Par to liecina arī stundu plānojums.

Stundu garums ir atkarīgs no tobrīd aktuālās skolēnu mācīšanas stratēģijas. Tas var būt 1,5 stundas, 45 minūtes vai cits. Mācību priekšmeti, kam ir vajadzīga liela intelektuāla noslodze, ir sakārtoti blokos, un tos caurvij mākslas un kustību priekšmeti, tādā veidā atslogojot bērnu un ļaujot atpūsties no intelektuālās slodzes. Pēc fiziskās vai radošās darbības bērns atkal ir gatavs intelektuālai darbībai. Šāda mācību priekšmetu mija ļauj darboties ar visaugstāko efektivitāti visas dienas garumā. Pārnedzējam ir piecas mākslas un piecas – mūzikas stundas. Dejas notiek katru dienu, dažreiz pat divreiz dienā. Dejo arī visi skolotāji, viņiem deju stundas notiek pēcpusdienā. Kāpēc tik liela nozīme ir dejai? Deja – tā ir mūzika un fizikultūra, koordinācija un ritma izjūta, tā ir stāja, spēja ātri domāt un sadarbība ar deju partneri un visu kolektīvu, iekļaujoties kopīgajā ritmā.

Intelektuālie mācību priekšmeti, kas vairāk ir saistīti ar informācijas izpratni un zināšanu apguvi (bioloģija, ķīmija, fizika, matemātika, krievu valoda u. c.) parasti sākas ar kodolīgu izvilkumu par šā mācību priekšmeta būtību. Arī vēlāk, kursa gaitā, koncentrēšanās ir uz svarīgo, vienmēr parādot kopsakarības un nepieversot daudz uzmanības vairākkārtējai sīku detaļu skaidrošanai. Rezultātā skolēni ātri uztver kopsakarības un atceras zināšanas priekšmeta kontekstā. Kā piemēru Lauma stāsta, kā, sēžot Ščetiņina skolas solā, sapratusi sakarību starp skaitļu kāpināšanu, kvadrātsakni un logaritmiem. Tas bija „aha!” moments, īpaši negaidīts pēc fizikas un augstākās matemātikas studijām. Šādus „aha!” momentus skolā var piedzīvot diezgan bieži, piemēram, kad desmitgadniekam skaidro organisko ķīmiju, un viņš saprot (!).

Jau ar trešo dienu skolā skolēni uzsāk intensīvu mācību procesu, kurā ir iesaistīti vecākie skolēni, kas darbojas kā individuāli palīgi katram jaunajam skolēnam. Šādā veidā skolēni jau ar pirmajām dienām mācās savstarpējo „skolēns māca skolēnam” modeli. Mācību process notiek kopā: skolēni risina uzdevumus individuāli, neskaidro noskaidro savā pāri, sarežģītākos uzdevumos meklē palīdzību savā grupā. Ja grupa nespēj atrisināt kādu uzdevumu, tā jautā palīdzību citām grupām vai skolotājam, līdz

risinājuma gaita ir skaidra. Viss process noris stundā: nav „pirms” un „pēc” mācīšanās, nav mājasdarbu. Pat gatavošanās pārbaudes darbam notiek skolā, tam tiek veltītas vairākas stundas no mācību laika. Kad mācību priekšmeta apguve ir pabeigta, ir noslēguma pārbaudes darbs bez atzīmes. Tā kā atzīmju nav, nav jēgas arī špiķot, un pat pārbaudes darbs kļūst par daļu no mācīšanās procesa.

Jau ar trešo dienu skolā skolēni uzsāk intensīvu mācību procesu, kurā ir iesaistīti vecākie skolēni, kas darbojas kā individuāli palīgi katram jaunajam skolēnam. Šādā veidā skolēni jau ar pirmajām dienām mācās savstarpējo „skolēns māca skolēnam” modeli.

Mācību process ir veidots tā, ka rada skolēnam motivāciju darboties un mācīties – viņam ir iespēja apgūt mācību priekšmetus paātrināti, pabeigt līdz pat divām klasēm vienā mācību gadā, ātrāk pabeigt pamatskolu un vidusskolu. Arī mācību priekšmeti ir daudz vieglāk uztverami un ātrāk apgūstami, jo nav sadrumstalotības, tie nav lieki izstiepti vairāku gadu garumā, tieši pretēji – tie ir pasniegti blokos dienas, piecu dienu, līdz deviņu dienu garumā. Turklāt ir vieta skolēnu pašiniciātai, piemēram, katrs var ierosināt veidot grupu kāda priekšmeta apguvei vai pat ierosināt mainīt skolas darba struktūru. Reizē veidojas dziļa piederības izjūta skolai: skolēni paši uztur skolu, organizē darbus, risina aktuālos jautājumus. Skolā pusaudzī un jaunieši iepazīst pasaules lielās organizācijas, piemēram, ANO, NATO, Eiropas Savienību, starptautiskās tirdzniecības organizācijas: izzina to juridisko pamatojumu, darbības principus utt. Vēsturē un sociālajās zinībās daudz tiek uzdoti jautājumi un meklētas atbildes, svarīga ir diskusija par vērtībām, rīcības pamatojumu, motivāciju, piemēram, kādā vēstures stundā diskusijas formā tika salīdzinātas mūsdienas ar laiku, kad nebija ledusskapju: tika runāts par to, ko tolaik ēda, ko audzēja, kur un cik ilgi glabāja pārtiku un vai ledusskapis kādā veidā var liecināt par attīstītāku sabiedrību vai nevar. Stundās skolēnus rosina domāt, rosina ievērot augstus ētiskos standartus. Daudz

tiek domāts par kopīgo labumu, sadzīvošanu kolektīvā.

Skolas darbu vada direktors, kurš seko līdzi kopējam procesam, regulāri sarunājas ar bērniem, un bieži tieši viņš saka galavārdu daudzajos jautājumos. Direktors ar mācību pārziņiem vada skolas darbu lielajā mērogā, piemēram, skolas vadība vienojas par jaunuzcelto ēku stilu un galveno vienojošo noskaņu, var vienoties par krāsu toņiem kādai telpai, galveno rakstu vai attēlu, bet, īstenojot lielās ieceres, skolēni izpaužas individuāli. Skolotāja loma nemazinās, par spīti tam, ka katrs skolēns te ir arī kā skolotājs. Vecākie skolotāji ir tie, kas vada mācību procesu, izstrādā mācību līdzekļus, skaidro jauno mācību vielu, organizē un plāno mācību darbu. Skolēni skolotājus ļoti ciena tieši tādēļ, ka viņi vada kopīgo mācīšanās procesu.

Skolas absolventi nereti paliek skolā kā pasniedzēji, praktiski visi skolēni pēc vidusskolas beigšanas apgūst vismaz vienu specialitāti, parasti – vairākas. Bieži vien viens bakalaura grāds tiek iegūts zinātnē, otrs – radošā vai mākslu jomā. Daudzi skolēni izvēlas profesijas, kas dotu ieguldījumu sabiedrībā, bieži tā ir zinātne, medicīna. Daļa skolēnu kļūst par māksliniekiem, rakstniekiem u. tml. radošo profesiju pārstāvjiem. Maskavā pašlaik ir vairāki lieli uzņēmumi, kas „izķer” skolas absolventus, jo šie jaunieši strauji un uzņēmīgi sakārto vidi ap sevi, parasti izvīroties vadības pozīcijās. Ap šiem cilvēkiem mainās uzņēmuma ētiskā vide, vērtības un iekšējo attiecību modelis, papildus sniedzot kompānijai iekšējo un ārējo sakārtotību. Tādā veidā ir nostiprinājušies un auguši vairāki uzņēmumi.

Pieredze ir. Kas tālāk?

Skolas direktors M. Ščetiņins uzskata – lai izveidotu šādu skolu, ir divas iespējas: pieaugušo iniciatīva vai pašu bērnu iniciatīva. Viņa jautājums ir: kāpēc gan pieaugušie mēģina izveidot skolu? Skolu vajadzētu veidot pašiem bērniem.

Lauma atbalsta skolā redzēto mācību procesu, īpaši darba kultūru un samērā intensīvo darba ritmu, kā arī sabalansētību starp intelektuālo, radošo prasmju un kustību attīstīšanu. Viņa uzskata, ka bērnus nevajadzētu atraut no ģimenēm. Viņas mērķis ir iedzīvināt Latvijā skolu, kurā skolēns var ietekmēt savu mācību vielas apguves ātrumu, kurā ir iespēja pabeigt skolas kursu ātrāk (vai vēlāk) – atbilstīgi tam, cik ātri viņš pats virzās uz priekšu. Ir jāvairo arī radošo priekšmetu, mākslas apguve, kas nodrošina radošumu un spēju radīt inovācijas, vairāk jāapgūst kustības un sports, lai skolēniem veidotos stāja un viņi būtu fiziski veselīgāki. Dodot iespēju pusaudzim apgūt mācību vielu paātrināti, pēc vidusskolas kursa apguves skolēns varētu pievērsties savai interešu jomai –

Mācību process ir veidots tā, ka rada skolēnam motivāciju darboties un mācīties – viņam ir iespēja apgūt mācību priekšmetus paātrināti, pabeigt līdz pat divām klasēm vienā mācību gadā, ātrāk pabeigt pamatskolu un vidusskolu.

rakstīt grāmatu, veidot mājaslapu, dibināt uzņēmumu, radīt jaunus produktus vēl vidusskolas laikā, saņemot profesionālu atbalstu, lai 18 gadu vecumā izietu no skolas, iepazīs savus talantus un spējas, iespējams, jau attīstījis savu potenciālu un kļuvis finansiāli patstāvīgs. Šī pēdējā ideja pašlaik ir vien domas lidojums, bet jebkurā gadījumā – mācību metodoloģijas efektivitāte to pieļauj.

Deja – tā ir mūzika un fizikultūra, koordinācija un ritma izjūta, tā ir stāja, spēja ātri domāt un sadarbība ar deju partneri un visu kolektīvu, iekļaujoties kopīgajā ritmā.

Pašlaik notiek sarunas ar vairākām Latvijas skolām par iespējamu eksperimentālas klases vai (mazajās lauku skolās) eksperimentālas skolas programmas izveidi. Interesi ir izrādījušas vairākas skolas, pašlaik tiek izstrādāta mācību programma atbilstīgi Latvijas likumdošanai. Vienlaikus joprojām tiek apzinātas skolas, kuras būtu ieinteresētas veidot eksperimentālu programmu. Daudz kur virzītājspēks ir arī aktīvi vecāki, kas meklē alternatīvas izglītības iespējas saviem bērniem. Mērķis nav ieviest šo mācību metodoloģiju visās vai pat daudzās skolās – svarīgi ir radīt dažādus izvēles variantus bērniem un viņu vecākiem, jo neviena mācību pieeja nav derīga pilnīgi visiem bērniem. Ir svarīga daudzveidība izglītības vidē, lai būtu, no kā izvēlēties. Ir bērni, kuriem šāda mācību pieeja ir ļoti piemērota, un ir bērni, kuriem tā nederēs. Bet ir svarīgi, lai citāda mācību pieredze būtu pieejama. Un pēc šādas skolas patlaban pieprasījums ir gan no bērnu, gan vecāku puses. ■

Mācību priekšmeti, kam ir vajadzīga liela intelektuāla noslodze, ir sakārtoti blokos, un tos caurvij mākslas un kustību priekšmeti, tādā veidā atslogojot bērnu un ļaujot atpūsties no intelektuālās slodzes.

Lai skan mūzika!

IK SVETLANA CAUNE

Konkursa „Muzikālā pietura” žūrijas komisijas priekšsēdētāja

Pēc aukstajām ziemas dienām visi gaida pavasari. Tas atnāk kopā ar siltiem saules stariem, putnu dziesmām, jautriem pilieniem un pirmajiem sniegpulksteniņiem. Rīgas Vakara ģimnāzijā pavasaris sākas ar mūzikas skaņām. Jau piekto gadu jauni, talantīgi un mērķtiecīgi izpildītāji, ģimnāzijas un vakarskolu skolēni, tiek konkursā „Muzikālā pietura”.

Pieci gadi – tas nav maz. Tik ilgi parasti iztur konkursi, kurus organizē profesionāla entuziastu komanda, kas nežēlo spēkus un laiku jaunu talantu meklēšanai. Tieši šādi cilvēki aizsāka un jau piecus gadus organizē šo pasākumu. Direktora vietniece Ilze Butevica, mūzikas skolotājs Valērijs Afoničs un ģimnāzijas direktors Jānis Japiņš ir konkursa iedvesmotāji un īstenotāji. Tomēr bez citu Rīgas vakarskolu kolēģu atsaucības un kopīga darba konkurss „Muzikālā pietura” notikt nevarētu.

Jubilejas konkurss no iepriekšējiem atšķiras ar to, ka pirmo reizi tajā piedalījās citas valsts pārstāvis. Rīgas Raiņa 8. vakara (maiņu) vidusskolu pārstāvēja tās skolēns *Rimon Wagdy Fahmy Gamian* no Ēģiptes, kurš emocionāli izpildīja austrumnieciskās dziesmas vokālās un dejotāju grupas pavadībā. Izpildītāju vidū bija arī konkursa „veterāns” ģitārists Vladislavs Prokopecs, kurš jau trešo reizi piedalījās muzikālajā sacensībā.

Neraugoties uz satraukumu un dažām tehniskām nepilnībām, visi dalībnieki centās pilnībā atklāt savas spējas un atklāt klausītājiem savu priekšnesumu emocionālo vēstījumu.

Muzikālā konkursa toni noteica Rīgas Vakara ģimnāzijas absolventes, pazīstamās vijolnieces Paulas Šūmanes uzstāšanās, kura jau otro gadu ir arī konkursa žūrijas locekle. Viņas brīnišķīgajā izpildījumā skanēja Ežēna Izaī 6. sonāte vijolei.

Konkursā piedalījās solisti vokālisti un vokālās grupas. Žūrija, kuras sastāvā darbojās tās priekšsēdētāja, muzikālā peda-

goģe un kordinģente Svetlana Caune, Rīgas Doma kora skolas vokālā pedagoģe Valda Dzene un vijolniece P. Šūmane, izvērtējot visu konkursantu sniegumu, pirmo vietu solistu grupā piešķīra artistiskajai un valdzinošajai **Vladai Ivanovskai**, Rīgas Vakara ģimnāzijas skolniecei, kura demonstrēja gan labu vokālo sniegumu un pārdomātu pieeju tēla veidošanai, gan muzicēšanas brīvību. Gribas ticēt, ka Vladas sapnis par skatuvi un aktrises karjeru noteikti piepildīsies. Otro vietu dalīja **Anna Zadorožnaja** un **Arturs Merkurjevs-Prohodjko**, pedagoga V. Afoniča audzēkņi. Trešo vietu žūrija piešķīra **Anastasijai Žohovai**. Arī šie skolēni pārstāvēja Rīgas Vakara ģimnāziju.

Vokālo ansambļu nominācijā žūrija pirmo vietu šogad nepiešķīra, bet otro un trešo vietu ieguva Rīgas Vakara ģimnāzijas un 14. vakara (maiņu) vidusskolas vokālās grupas.

Konkursa noslēgumā, kamēr žūrija izvērtēja rezultātus, dalībniekus un klausītājus ar savu brīnišķīgo sniegumu priecēja Rīgas

FOTO: no Rīgas Raiņa 8. vakara (maiņu) vidusskolas arhīva

Atzinību ieguva Rīgas Raiņa 8. vakara (maiņu) vidusskolas skolnieks *Rimon Wagdy Fahmy Gamian*, kurš izpildīja austrumnieciskās dziesmas vokālās un dejotāju grupas pavadībā.

Doma kora skolas audzēkņi, kuri profesionāli izpildīja klasikas un mūsdienu vokālos priekšnesumus. Tās ir dziedāšanas mākslas virsotnes, uz kurām vajag tiekties mūsu konkursa dalībniekiem. Un, protams, ka aizkustinošs bija instrumentālā dueta priekšnesums, kura sastāvā muzicēja mamma – vakara ģimnāzijas skolniece Kristīne Krahmaļova un viņas meita Rebeka, topoša

vijolniece. Viņu izpildījumā skanēja ugunīgā „Hava Nagila”.

Konkurss ir noslēdzies, bet jau ir sākusies gatavošanās nākamā gada konkursam. Visiem nākamā konkursa dalībniekiem vēlām iedvesmu, neatlaidību, mērķtiecību un dziedāšanas prieku. Un lai pavasaris Rīgas Vakara ģimnāzijā vienmēr ienāk ar konkursa „Muzikālā pietura” mūzikas skaņām! ■

Liepājas Universitātes zinātnieku pētniecības fokusā – Lejaskurzeme

IK ANDRIS BĒRZIŅŠ

Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA), Latvijas Universitātes (LU) Akadēmiskās bibliotēkas, Liepājas Universitātes (LiepU) un Valsts pētījumu programmas „Letonika” organizētā **lasījumu cikla „Pētniecības fokusā Lejaskurzeme” kārtējā konference** notika LU Akadēmiskajā bibliotēkā aprīļa trešās dekādes vidū. Dalībniekus uzrunāja bibliotēkas direktore *Dr. h. c. philol. Venta Kocere*. Sekoja LU prorektors humanitāro un izglītības zinātņu jomā, LZA akadēmiķis, profesors *Dr. habil. philol. Inas Druvietes* un LiepU rektors, LZA akadēmiķis, profesors *Dr. habil. philol. Daces Markus* ievadvārdi. Galvenos ziņojumus sniedza LiepU zinātņu proktore, asociētā profesore *Dr. philol. Ieva Ozola* un lektore, doktorante

“ Novadnieciskā literatūra ir literatūra, kas tapusi lokālajā telpā un izceļas ar īpaši spilgtu novadpētniecisko kolorītu.

LU Akadēmiskās bibliotēkas direktore *Dr. h. c. philol. Venta Kocere*.

te *Mg. philol. Sandra Okuņeva*.

I. Ozola akadēmiski pamatīgi izklāstīja pieteikto tēmu „Lejaskurzes izloksņu sintakse: avoti, atradumi, problēmas”. To secināju, vērojot klausītāju sejas izteiksmes un žestus.

S. Okuņevas uzstāšanās – „Kurzes rakstnieku siluēti – Māris Rungulis” – bija konceptuāli balstīta profesora Edgara Lāma trāpīgi definētajā jēdzienā par novadniecisko literatūru. Tā ir literatūra, kas tapusi attiecīgi lokālajā telpā un izceļas ar īpaši spilgtu novadpētniecisko kolorītu.

Bērnu dzejnieks un stāstnieks

LiepU zinātņu proktore, asociētā profesore *Dr. philol. Ieva Ozola*.

Māris Rungulis, kas dzimis, audzis un skolojies leģendārajā Liepājas 5. vidusskolā, pelnījis iztiku dažādos darbos Liepājā līdz 19 gadu vecumam un tad radošo dzīvi un iztiku nodrošinājis Rīgā, ir lielisks pētniecības objekts.

Ar interesi ieklausījos Sandras teiktajā. Gaidīju to brīdi, kad viņa parādīs M. Runguļa spilgtas novadnieciskuma izpausmes, salīdzinot tās ar citu latviešu bērnu dzejnieku un stāstnieku veikumu. Nesagaidīju. Paliku neizpratnē, kas ir tas liepājnieciskais viņa daiļradē, ko devusi Rīga. Kas viņā daiļradē latviskais, kas starptautiskais.

Akadēmiķis *Saulvedis Cimmermanis*.

Lasījumu finālā LiepU Humanitāro un mākslas zinātņu fakultātes dekāne, asociētā profesore *Dr. philol. Zanda Gūtmane* interesantus iepazīstināja ar **LiepU jaunizdevuma žurnāla „Scriptus Manet”** sesto numuru un citiem zinātniskajiem izdevumiem.

Rakstot šo pārskatu, kad pagājis laiks un emocijas sadegušas, gribu ieteikt liepājniekiem un lasījumu organizatoriem padomāt par lasījumu formātu un publicitāti. Laiks ir nauda. Koncentrēti izteikties ir grūti. Iespējams, ka tas ir par iemeslu, ka publika ir viena un tā pati un vairumā liepājnieki. ■

LiepU rektore *Dr. habil. philol. Dace Markus*.

LiepU lektore, doktorante *Sandra Okuņeva*.

NOTIKUMI

10. maijā

RIIMC Kaņiera iela 15
plkst. 9.30–12.30 notiks nodarbība par Valsts izglītības informācijas sistēmas (VIIS) datu bāzes izmantošana izglītības iestādes darba organizācijā skolu direktoriem un vietniekiem.

11. maijā

Informācijas tehnoloģiju centrā Brīvības ielā 49/53 4. stāvā plkst. 9.00–14.30 notiks nodarbība par sistēmu KAVIS un RDLIS izmantošana darba organizācijā (bez priekšzināšanām, 5. grupa) izglītības iestāžu vadītājiem, vietniekiem un lietvežiem.

RIIMC Kaņiera iela 15
plkst. 15.00–18.00 notiks profesionālās pilnveides supervīzija jaunajiem klašu audzinātājiem (ne vairāk kā trīs gadu pieredze klasvadības darbā).

14. maijā

RIIMC Kaņiera iela 15 un muzejā plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Vizuālizrpratne kā kompetence” vizuālās mākslas skolotājiem 4.–9. klasēs.

15. maijā

RIIMC Kaņiera iela 15
plkst. 10.00–13.00 notiks seminārs „Sistēmas TEDIS izmantošana darba organizācijā” (5. grupa) personālam, kurš strādā ar sistēmu TEDIS.

16. maijā

RIIMC Kaņiera iela 15

plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Pētnieciskās darbības prasmes un skolēnu produktīva darbība matemātikas stundās” matemātikas jomas pedagogiem (pamat-skolā un vidusskolā).

RIIMC Kaņiera iela 15
plkst. 15.00–18.00 notiks seminārs „Tehnoloģiju izmantošana mācību procesā” vispārīgizglītojošo skolu skolotājiem, matemātikas un informātikas skolotājiem.

17. maijā

Informācijas tehnoloģiju centrā Brīvības ielā 49/53, 4. stāvā plkst. 9.00–14.30 notiks sistēmu KAVIS un RDLIS izmantošana darba organizācijā (ar priekšzināšanām, 6. grupa) izglītības iestāžu vadītājiem, vietniekiem un lietvežiem.

RIIMC Kaņiera ielā 15
103. telpā plkst. 9.30–12.30 notiks nodarbība par Valsts izglītības informācijas sistēmas (VIIS) datu bāzes izmantošana izglītības iestādes darba organizācijā pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājiem, metodikām.

RIIMC Kaņiera ielā 15
plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Leksikas pasniegšanas pamatprincipi angļu valodas stundās sākumskolā” angļu valodas skolotājiem, kuriem angļu valoda ir otrā specialitāte.

18. maijā

RIIMC Kaņiera ielā 15
103. telpā plkst. 15.00–17.15 notiks kursi „Pozitīvas audzināšanas principi” visiem pedagogiem.

23. maijā

Rīgas Teikas vidusskolā Aizkraukles ielā 14 plkst. 15.00–18.00 notiks kursu 1. nodarbība „Lasītprasmes attīstīšana matemātikas uzdevumu risināšanā un matemātisko uzdevumu paraugi kompetenču pieejas ieviešanai stundās” matemātikas jomas pedagogiem.

12. maijs–4. jūnijs

Latvijas Nacionālajā bibliotēkā (LNB) 14. maijā plkst. 16.30 notiks izstādes „CERN – zinātnes paātrinātājs” atklāšana, iepazīstinot Latvijas iedzīvotājus ar Eiropas Kodolpētniecības centra (CERN) darbību un zinātniskajiem sasniegumiem.

Pirms izstādes atklāšanas plkst. 15.30 LNB Ziedoņa zālē ikviens interesents aicināts apmeklēt CERN zinātnieka Frederika Bordri (*Frédéric Bordry*) lekciju angļu valodā „Present and future high-energy accelerators at CERN. Innovation, technical challenges”.

Izstādē apmeklētājiem būs iespēja spert piecus soļus preti nezināmajam, meklējot atbildes uz jautājumu, kā izcēlies Visums, un iepazīstoties ar CERN fundamentālās fizikas pētījumiem. Sperot pirmo soli, varēs izzināt Lielo sprādzienu, sperot otro, – paviesoties daļiņu un matēriju zonā, trešajā soli varēs atklāt Visuma noslēpumus, ceturtajā – iepazīt Lielo hadronu paātrinātāju, ar kura palīdzību atklāja Higgsa bozonu, un piektajā – uzzināt, kā

ikdienā mums palīdz CERN zinātniskie atklājumi.

Izstāde LNB būs apskatāma katru darba dienu no plkst. 9.00 līdz 20.00 un brīvdienās no plkst. 10.00 līdz 17.00. Ieeja – bez maksas.

Īpaši izstādē tiek gaidītas 7.–12. klašu skolēnu grupas, kurām būs iespēja bez maksas gidu padarbībā izzināt CERN. Skolēniem skaidros daļiņu fizikas pamatprincipus un demonstrēs, kā pasaules izcilākie zinātnieki cenšas atklāt vēl nezināmas daļiņas, lai gūtu dziļāku izpratni par Visuma izcelšanos.

Skolēnu grupām ekskursijas dienā tiek piedāvāta arī iespēja apmeklēt kādu no RTU fakultātem, piesakoties RTU mājaslapā: rezervacija.rtu.lv/registracija/.

25. un 26. maijā

Dabas parkā Tērvetē jaunākajā parka daļā „Kurbada zeme” plkst. 10.00–17.00 notiks Baltijā lielākais meža nozares pasākums – „Latvijas Meža dienas”, kurā bez maksas būs iespēja apmeklēt vairāk nekā 50 meža izzināšanas darbnīcas un pieturas.

25. maija pasākuma tēma ir „No skolas uz mežu”, un tā laikā notiks arī vides kampaņas „Tīrai Latvijai!” noslēguma svētki, kurus rīko biedrība „Zaļā josta”. Tāpat pasākuma laikā tiks sumināti Zemkopības ministrijas skolu konkursa „Mūsu mazais pārgājienis” uzvarētāji. Koncertus viesiem sniegs Agnese Rakovska un Miks Dukurs.

26. maijā būs „Ģimenes diena”. Abu dienu laikā pasākuma apmeklētāji meža izzināšanas darbnīcās varēs uzzināt visu par un ap Latvijas mežiem – no koka sēkliņas līdz gatavai koka mājai, kā arī piedalīties daudzveidīgās izglītojošās darbībās kopā ar pasaku tēliem un īstiem meža večiem. Tāpat arī meža nozares speciālisti iepazīstinās ar meža audzēšanas ciklu, meža tehniku darbībā, varēs arī noskaidrot visu par karjeras iespējām meža nozarē.

Apmeklētājus iepriecinās Auces, Dobeles un Tērvetes novada radošie kolektīvi, bet dabas gudrībās ar mazajiem apmeklētājiem dalīsies galvenais cīnītājs par tīriem mežiem Cūkmens. Ikviens aicināts apmeklēt arī iecienītās parka tematiskās daļas – Rūķišu un Pasaku mežu.

19. maijā

Visā valstī notiks Muzeju nakts. Latvijas simtgades reizē Muzeju nakts tēma ir „Šūpulis”, tādējādi iekļaujoties valsts simtgades stāstā, kas sākas 2017. gadā un turpināsies līdz 2021. gadam; 2018. gada vadmotīvs ir „Dzimšana”. Katras tautas un nācijas pastāvēšanu nodrošina šūpulis. Valsts dibināšanas un pastāvēšanas jēga rodama rūpēs par ģimenes, dzimtas un tautas šūpuli. Muzeju naktī godinās šūpuļu darinātājus, sargātājus un šūpotājus!

Ar Muzeju nakts programmu pa novadiem var iepazīties vietnē: <http://muzeju-nakts.lv/>.

MĀTES DIENAI UN ĢIMENES DIENAI VELTĪTIE PASĀKUMI RĪGĀ

13. MAIJĀ

13.00 Rīgas Jaunajā Sv. Ģertrūdes baznīcā

KONCERTS “KARALIENEI MĀTEI” *

Piedalās senās mūzikas vokālā grupa “Modus Vivendi” un instrumentālais ansamblis. No plkst. 12.30 līdz 15.00 kroņu veidošanas darbnīca mākslinieces Daces Slokas vadībā

14.00 Kultūras centrā “Imanta”

KONCERTS “KAS DĀRGĀKS PAR ZELTU”

Piedalās Normunds Rutulis, Slavenais Rīgas orķestris – Roberts Rasa, Anrijs Grīnbergs, Uldis Beitiņš, Māris Ozols.
Ielūgumi Kultūras centrā “Imanta”

14.00 Rīgas Sv. Pētera baznīcā

KONCERTS “SIRDS PIETURVIETAS”

Madara Dziedātāja, Juris Vizbulis, kvartets “Undertango”
Ielūgumi no 9. maija Rīgas Sv. Pētera baznīcā

16.00 VEF Kultūras pils Lielajā zālē

MUZIKĀLS UZVEDUMS “SALDUMU IMPĒRIJA” *

Piedalās bērnu vokālais ansamblis “Momo”, tautas deju ansamblis “Zelta sietiņš”, Jana Kalniņa. Režisore Inga Cipe. Mūzikas autors Valdis Zilveris

17.00 Kultūras centrā “Ilģuciems”

KONCERTS “UZDĀVINI MAMMAI DZIESMU” *

Piedalās Studenšu Prezidiju konventa koris S!P!K!.

18.00 Kultūras pilī “Ziemeļblāzma”

KONCERTS “DZIEDU VAKAROS UN RĪTOS” *

Piedalās bērnu vokālās studijas “Knīpas un Knauķi” grupas: Zīlītes, Žubītes, Balodīši, Strazdiņi, Cīrulīši un Bezdelīgas.
Solisti: Andris Sējāns un Sanita Sējāne.
Instrumentālais pavadījums: Andris Sējāns, Leons Sējāns, Anrijs Grīnbergs, Roberts Rasa. Režisore Inga Cipe. Horeogrāfes Sanita Sējāne un Inga Cipe

Muzejā “Rīgas Jūgendstila centrs”

13. MAIJĀ 15.00 un 17.00

KONCERTS “ES SAVAI MĀMIŅAI” *

Piedalās Jāzepa Mediņa Rīgas 1. mūzikas skolas audzēkņi

15. MAIJĀ 15.00 un 16.30

**TEATRALIZĒTAS EKSKURSIJAS
“CIEMOS PIE KONSTANTĪNA PĒKŠĒNA”**

Iepriekšēja pieteikšanās pa tālr. 67181465

* Ieeja bez maksas

Informācija: kultura.riga.lv

Labas ziņas par mūsu smadzenēm!

IK IK INFORMĀCIJA

Apgāds „Lietusdārzs” laidis klajā **Daniela G. Eimena** (*Daniel Gregory Amen*) grāmatu „**Smadzenes izmaina dzīvi**”, kas vēsta par jauniem atklājumiem smadzeņu pētījumos un piedāvā palīdzību dažādu psiholoģisku problēmu risināšanai. Apjomīgais izdevums var interesēt ļoti plašu lasītāju loku, jo kuram gan nav tuvas... paša smadzenes? Lai cik tās sarežģītas, tās ir mūsu, vai ne? Ir taču tikai normāli, ja mēs vēlamies iepazīt to, kas pieder mums...

Grāmatas autors **D. G. Eimens**, medicīnas zinātņu doktors, neiropsihiatrs, vairākas desmitgades veltījis smadzeņu pētīju-

miem un psiholoģisku problēmu risināšanai. Viņš sarakstījis gandrīz 30 grāmatu par cilvēka smadzeņu darbību un tiek uzskatīts par pasaulē vadošo smadzeņu darbības speciālistu. Viņa psihiatrijas klīnikā veiksmīgi izārstēti simtiem tūkstošu pacientu, kam bijis nepieciešams stiprināt fizisko, garīgo un emocionālo veselību.

Autors savā daudzpusīgajā grāmatā „Smadzenes izmaina dzīvi” pierāda, ka tādi psiholoģiskie stāvokļi kā trauksme, depresija, nomāktība, dusmas, apmātība, nesavaldība, atkarības un daudzi citi ir cieši saistīti ar noteiktu smadzeņu struktūru darbību. Iepriecinoši, ka **D. G. Eimens** piedāvā efektīvu un praksē pār-

baudītu „recepti” šo psiholoģisko traucējumu novēršanai.

„Darbā vai skolā nespējat koncentrēties? Bieži aizsvilstaties dusmās pat bez īsta iemesla? Ciešat no trauksmes vai depresijas? Vai jums bieži ir slikts garastāvoklis? Nespējat atbrīvoties no kāda kaitīga ieraduma? Vai jums ir grūti veidot jaunas attiecības vai iedraudzēties ar citiem cilvēkiem? Bet varbūt pieredzat problēmas ar dzīvesbiedru? Vai pārlietu raizējaties par lielām un mazām lietām un nespējat izmest no prāta kādu domu? Vai pēdējā laikā saskaraties ar atmiņas problēmām?”

D. G. Eimens savā psihiatra praksē ir izstrādājis mērķtiecīgu un niansētu pieeju visu minēto

un daudzu citu ikdienas dzīves psiholoģisko traucējumu ārstēšanai. Autors iepazīstina lasītāju ar pārbaudītu un individuālu metodi šo sarežģījumu risināšanā, izmantojot paša izveidoto „četrus loku” sistēmu, kurā iekļautas bioloģiskas, psiholoģiskas, sociālas un garīgas ārstēšanas metodes.

Autors pierāda, ka itin visus psiholoģiskos traucējumus un sarežģījumus iespējams ārstēt un novērst. Šī grāmata sniedz praktisku ārstniecības plānu gan tiem, kuri paši saskaras ar jebkāda veida problēmām, gan tiem, kuri vēlas palīdzēt saviem tuvākajiem īstenot personības potenciālu.

No angļu valodas tulkojusi **Dace Vanaga**. ■

Izdota LSPA profesores Agitas Ābeles grāmata par sporta psiholoģiju

IK ILZE ĀKE-VĪKSNE

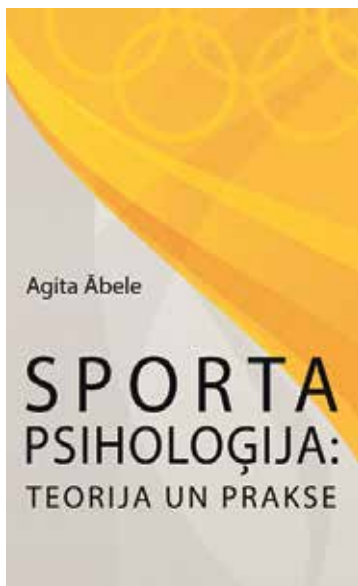
Latvijas Sporta pedagogijas akadēmijas sabiedrisko attiecību un komunikācijas vadītāja

Līdz ar pavasara iestāšanos pie lasītājiem nonākusi Latvijas Sporta pedagogijas akadēmijas (LSPA) profesores, pedagogijas zinātņu doktores un augstākās kategorijas tiesneses daiļslidošanā **Agitas Ābeles** sarakstītā grāmata „Sporta psiholoģija: teorija un prakse”. Grāmatu apgāda „Raka” izdotajā grāmatā ieguldītas autorei daiļslidotājas, treneres, tiesneses un docētājas zināšanas.

348 lapaspuses biežajā izdevumā apkopotas būtiskākās psiholoģijas atziņas, kas aktuālas ikvienam sporta pedagogam un trenerim, kurš strādā ar bērniem, jauniešiem vai profesionāliem sportistiem, kā arī interesentiem, kuri vēlas papildināt savas zināšanas par psiholoģijas jautājumiem sportā.

A. Ābele savu grāmatu „Sporta psiholoģija: teorija un prakse” veidojusi informatīvi izglītojošā stilā, integrējot teorētiskās nostādnes ar personīgajā praksē gūto pieredzi.

„Grāmatā centos parādīt plašo sporta psiholoģijas jautājumu loku un sporta praksē aprobētās atziņas. Gribēju uzsvērt katra sportista, trenera un komandas iespēju kļūt par īpašu un izcilu, jo tam nepieciešams tikai vērīgums, vēlme iedziļināties, pacietība, prasme atlasīt visatbilstošāko pieeju un uzdrošināšanās to pielietot individualizētā veidā,” norāda grāmatas autore.

Ari Latvijas Olimpiskās komitejas prezidents **Aldons Vrubļevskis** atzinīgi vērtē **A. Ābeles** uzdrīkstēšanos latviski un saprotamā valodā uzrakstīt fundamentālu darbu par sporta psiholoģiju, kas mūsdienās tiek piesaukta arvien biežāk – gan vietā, gan nevietā.

„Viena no izdevuma pamatvērtībām ir skaidri un saprotami izklāstītais jēdziena *sporta psiholoģija* plašais saturs un īpatnības. Teksta raitais ritējums ļauj cerēt uz iespējami plašu lasītāju loku. Galvenais – nevajag satraukties, ja kaut ko līdz galam nesaprotam uzreiz – pārlasišana un tālākās lappuses atvērš arī līdz šim slēgtās durvis sporta psiholoģijas teorijā un praksē,” atzīst **A. Vrubļevskis**.

Grāmatas saturs sākotnēji četras daļas, sākumā pievēršoties teorētiskajiem jautājumiem, kurus būtu vēlams zināt visiem interesentiem, lai pilnīgāk izpras-

tu sporta psiholoģiju. Tiem seko praktiska rakstura nodaļas, kuras veltītas sporta psiholoģijas praksei un sportistu sagatavotības mentālajām prasmēm, sociāliem un psiholoģiskā atbalsta jautājumiem. Grāmatu papildina praktiskā darbā izmantojami sporta psiholoģijas pielikumi.

Pirmajā daļā uzmanība pievērsta sporta psiholoģijas vēsturiskajai izaugsmei, sportista un trenera personības raksturojumiem un sporta karjeras jautājumiem, aptverot personības virzības, psihisko procesu norises īpatnību, emocionālo stāvokļu un individuālo īpašību izklāstu.

Otrā daļā veltīta sportista sagatavotībai sacensību laikā, psiholoģisko prasmju pilnveides iespējām un sportista pirmsstarta sagatavošanas procesa psiholoģiskiem jautājumiem, kā arī atsevišķiem trenera un sportista praktiskās darbības jautājumiem.

Apkopotais materiāls palīdzēs treneriem un sportistiem labāk izprast sagatavošanās nianšes un tās psiholoģiskos paņēmienus, kas sniedz sekmīgu iespēju pilnībā īstenot savu individuālo potenciālu sacensībās.

Trešā daļa ir saistošā komandu sporta veidu pārstāvjiem un lasītājiem, kurus interesē sociālpsiholoģiskie jautājumi sportā – sportistu darbības īpatnības komandā, sporta darbībā iesaistīto cilvēku savstarpējo attiecību veidošanās.

Ceturtdā daļā piedāvā ieskatu psiholoģiskās palīdzības un nepieciešamā atbalsta jautājumos dažāda vecuma un līmeņa sportistiem – gan tiem, kuri tikai uzsāk sportista gaitas, gan arī tiem, kuri jau ir sporta sasniegumu virsotnē.

Grāmatu nopērkama grāmatu apgādā „Raka” un Jāņa Rozes grāmatnīcās. ■

FOTO: no personiskā arhīva

Grāmatas „Sporta psiholoģija: teorija un prakse” autore **Agita Ābele** šogad debitēja ziemas Olimpisko spēļu daiļslidošanas tiesāšanā **Phjončhanā**.

ZINĀŠANAI: LSPA profese Agita ĀBELE

- Starptautiskās Slidošanas asociācijas (ISU) augstākās kategorijas tiesnese daiļslidošanā, šogad debitējusi ziemas Olimpisko spēļu daiļslidošanas tiesāšanā **Phjončhanā**.
- Zinātniskie grādi: pedagogijas zinātņu doktore, sociālo zinātņu maģistre psiholoģijā (**Dr. paed., Mg. psych.**).
- Darba gaitas: BJSS trenere, Latvijas Universitātes docente, no 1999. gada Latvijas Sporta pedagogijas akadēmijas docente, no 2003. gada – profesore, Latvijas Zinātnes padomes eksperte sporta zinātnē.
- Sabiedriskais darbs: Latvijas Augstskolu sporta savienības prezidente, Starptautiskās Augstskolu sporta federācijas (FISU) Izglītības komitejas biedre.